

Artà

PREMSA
CORDINA

ANY VIII - N.º 66 - SEGONA EPOCA - PERIÒDIC INDEPENDENT D'INFORMACIÓ LOCAL - GENER 1992

Dècimes desbaratades

S'altre dia un animal
feroc, de Santa Maria,
a dins es Port vei llegia
es llibre: «Pluges de sal»;
i un poi d'Es Pou d'Es Rafal
a sa revista «Entre tots»
quinze gloses de sis mots
escrigué l'any tirurany,
i a dins es forat d'es pany
sa vaca pegava bots.

Tots es subscriptors que te
sa nostra premsa forana
un ball a Cala Galdana
amb sos moros varen fer,
El Rei en Jaume vengué
i volgué ballar «Es boleros»
i quaranta tres toreros
se posaren a cantar,
i un Andalus va tocar
cinc cents quaranta panderos.

Es dos capsgrossos d'Artà
caparrot i caparrota
jugaven a la pilota
p'es canal de Panamà,
sa música va tocar
a devora ells trenta dies
igualmente ses xeremies,
i quan ho sabé un parent
quinze botes d'aigordent
se begué ell i ses fies.

ES PORQUERET DE SA PELLISSA

HIVERN. Pluges i ventades un cop passat Sant Antoni, En Toni Butler pren notes per S'Argument del 93. La vida continua i sempre hem dit que L'ARTÀ és un batec de la vida del seu poble.

L'Artà s'espera, se llegeix i es discuteix.

Això vol dir que es viu i com un venable entre dins l'esperit artanenc.

La Cisterna del ball, desolada i totasola, allà al horitzó, la mar de Canyamel, la palmera ombrívola i l'ull de la donada captant la bellesa de l'instant de la sortida del Sol.

Ojalà! —Oj—ALÀ, la nostra paraula no caigui damunt un panorama desolat.

Molt al fons, rera la mar, l'Integrisme Islàmic D'Alger.

Nosaltres creim que el nazisme era mort, a fora poble.

Maquetatge:

Serafi Guiscafré
Arturo Pomar

Dibuix: ARPO

Fotografia:

Julio Infante
Miquel Mestre Ginard

Repertidor:

Joan Bujosa Tous

Coordinació:

Joan Bujosa Tous
Mª Àngels Piñeiro

Redacció:

Serafi Guiscafré
Mª Àngels Piñeiro
Tomeu Femenies Sard
Joan Sard
Josep Cantó

Col·laboradors:

Antoni Ginard
Miquel Mestre Ginard
Miquel Morey
Josep Melià

Pseudònims:

En Pinxo de Son Recuit
Es Santanyiner
Un de fora poble
Nureduna
Gafese
CEFE
ARPO
Es Sant Pere

Administració:

M.A.P.E.

Cobrança:

Alejandra Infante

Direcció Artà: Conjunta

C/ Cardenal Despuig, n° 8-10
Telf. 83 66 52 - 83 62 49

Publicitat: 83 66 52 - 83 62 49

ARTÀ: No se responsabiliza de los conceptos vertidos por sus colaboradores, ni se identifica necesariamente con ellos. La opinión de la Revista se expresa únicamente a través del artículo editorial.

Dipòsit Legal PM 203-1983

Impressió:

Impremta Politécnica
Tel. 71 26 60. PALMA

L'ASSIGNATURA PENDENT...

...dels mallorquins.

La seva història

(I)

Davant el descarat bombardeig que ens arriba en tots els mitjans de comunicació a l'abast del poder central i centralitzador, en aquest any de tants d'esdeveniments a l'Estat Espanyol que és el 1992. Ens arriben tantes informacions deformades, moltes d'elles carregades fins a vessar segons el nostre entendre, de mala intenció. Ja que ens volen uniformitzar i espanyolitzar o el que és el mateix per a ells i no per a nosaltres **castellanitzar**, ens volen fer creure costi el que costi que tots els que al carnet d'identitat diu que som espanyols, tenim la mateixa cultura, la mateixa procedència genealògica, la mateixa història; per a ells l'espanyola és sinònima de castellana.

En vista d'això, som una colla d'amics que ens hem proposat fer arribar als lectors de la Península de Llevant, que tinguin paciència per llegir-nos, durant tot aquest any màgic de Jocs Olímpics de Barcelona, d'Expo del «quinto centenario» a Sevilla, de Madrid capital cultural, d'Acta Unica Europea, etc. La nostra intenció és fer arribar als lectors uns articles tot el ben documentats que poguem, perquè tots sapiguem qui som, d'on venim i com hem arribat on som, cosa que ens ha estat vedada des de l'arribada dels borbons a la Cort de Madrid. Des que per la força de les armes es creà l'Estat Espanyol, a principis del 1700, ja que fins llavors i des del casament del rei Ferran de Catalunya-Aragó amb la reina Isabel de Castella, coneguts pels Reis Catòlics, hi havia uns estats que tenien el mateix rei, estaven baix la mateixa corona, però seguien amb les seves lleis pròpies. Sols units el Cap d'Estat, durant uns 250 anys, els diferents pobles que avui formen l'Estat Espanyol.

Els borbons dugueren com a present, com a regal, des de França d'on arribaren, el **centralisme** i des d'aleshores el patim.

A les escoles hem hagut d'estudiar els reis d'Astúries, els de Castella i en canvi ens han estat amagats gairebé tots els nostres, els que no ens han estat amagats és per mor que han estat massa importants i no han pogut fer-los desaparèixer dels llibres.

Encara avui en dia, amb una Constitució democràtica?, així amb interrogant, constitució que prohibeix la federació de les artificials autonomies... per por dels països de parla catalana? ja que la mateixa constitució permet la federació dels bascs i els navarresos si ells ho desitgen.

Mallorca prehistòrica.— Sembla que la nostra illa fou poblada ara fa uns 6000 anys per gent procedent del Llevant, de la Mediterrània Oriental. Els arqueòlegs relacionen els primers pobladors de Mallorca amb els de Menorca, molt poc amb els de Còrsega i Sardenya, gens amb els de la Península Ibèrica. Fins uns 1500 anys abans de Crist diuen que no aparegueren els Talaiots, en plena edat del bronze i pareix que no entraren a l'edat de ferro fins uns 600 o 500 anys abans de Crist. Aquests primers pobladors de Mallorca eren agricultors i ramaders. L'animal més abundant era l'ovella, seguida del porc i el bou. En aquells anys la gallina era pràcticament desconeguda a Occident i en canvi era present a Mallorca. Sembla que hi havia una bona densitat de població pel gran nombre d'assentaments talaiòtics existents encara avui en dia.

TOMITO

(Continuarà)

Sa Colònia

Como ya explicamos en el número anterior, en él no hubo posibilidad de relatar algunos de los actos que iban a celebrarse a finales de año. El calendario no permitió esperar, pero ahora, cumpliendo lo prometido, vamos a hablar de los acontecimientos que sólo se anunciaron para el futuro.

Asamblea General en el Club Náutico.— Se cumplió la Asamblea de socios de acuerdo con lo anunciado, si bien se hizo uso de la 3ª convocatoria, ya que dió principio a las 18 horas, por falta de quórum en las primeras.

Como se había proyectado, se empezó la Asamblea tomando la palabra el Sr. Presidente, quien, además de la introducción y saludar a los socios, fue dando la palabra a Secretaria y Tesorero para que cada uno expusiera las actividades de su parcela.

Fue novedad la propuesta de la Junta Directiva, de crear una cuota para los socios que quieran tener la embarcación aparcada en el solar del Club, y otra para los que, teniéndola fuera, emplear con frecuencia el equipo de varadero del mismo. Se trata de que no se creen interferencias, y que cada uno tenga su zona reservada en el aparcamiento, de acuerdo a la eslora de la embarcación.

Se estudiaron los pros y contras aprobando el sistema, y fijando, de momento, las cuotas anuales a pagar.

Y con algunos comentarios sobre el Régimen Interior y Reglamento de la Sociedad, el Sr. Presidente cerró el acto, luego de ser aprobados los asuntos tratados.

Concierto del «Cor Cantilena» de Binisalem.— El Domingo, 29 de Diciembre, y en la Iglesia Parroquial de la Colonia, después de la Misa de la tarde, tuvo lugar el concierto anunciado y patrocinado por el Centro Cultural.

El local suele tener capacidad para acomodar normalmente a todos los asistentes, y en esta ocasión, a pesar de que se incrementaron los asientos con bastantes sillas de fuera, hubo muchas personas que tuvieron que permanecer de pie, tal fue la cantidad de público que asistió.

Bajo la batuta del Director del Coro D. Baltasar Bibiloni, se alinearon 42 aficionados, que interpretaron, con perfección y entusiasmo, las piezas siguientes: «Un Roseret eixia» y «En Natus fEst Emmanuel» de Praetorius, «Fes Non Non» de Polonia. «El Decembre Congelat» de Catalunya. «Oh Arbore Sant» de Alemania. «Ding Dang Dong» de Ucrania.

Del mismo Director D. Baltasar Bibiloni, se interpretaron seguidamente: «Tres Nadales de Lenton», «La Nit de Nadal», «Hi ha Neu a la Muntanya» y «El Dimoni Escuat».

Se siguió con: «Himne de Nadal» de J. Segarra. «Fa fred al carrer» y «Ens ha Nascut el Salvador» de J. Domingo. «Jubilemus Exultemus» de Couperin y «Adeste Fideles», tradicional.

El acompañamiento al órgano corrió a cargo de la Srta. Catalina Bibiloni y del Jovencito Juan Esteve Quetglas.

Se consiguió el éxito esperado. Los aplausos fueron fuertes y prolongados, recibiendo los intérpretes calurosas enhorabuenas. Lástima que estos actos culturales no se repitan con más frecuencia.

Mejoría de Servicios.— Hasta hace muy poco tiempo, cualquier avería mecánica que ocurriera en los coches de la Colonia, si el dueño o algún amigo no podía arreglarla, no quedaba más remedio que desplazarlo como fuera a Artà, o llamar a un mecánico que tenía que venir aquí. Ahora hemos ganado algo, pues el mecánico Pablo Simón Benejam Barceló, que hace ya una temporada que empezó a venir por la Colonia, construyendo incluso un pequeño garage-taller en la C/.

Mayor 17, carretera de llegada al Pueblo, ahora se ha instalado casi fijo con herramienta y algunos repuestos, por lo que soluciona bastantes problemas. Le deseamos suerte y que no se canse de hacernos tan buen servicio.

Es guanyadors des Torneig de Truc.

Foto: S. Cantó

Torneo de Truc.— También el mes pasado se habló del reñido campeonato de Truc que se estaba disputando en el Bar Centro, participando en él 17 parejas. Entonces no se conocían aun resultados, pero ahora ya podemos decir que la pareja vencedora es la formada por Toni Puseta y Jordi Pistola. Los segundos y terceros puestos han sido alcanzados por las parejas: Agustín Espinosa - Andrés Genovart y Jaime Morell - Gabriel Genovart, respectivamente. La pareja femenina aunque no consiguiera uno de los primeros puestos, resistió perfectamente la prueba, lo que ya es un éxito.

Magos repartiendo juguetes.

Cabalgata de Reyes Magos y reparto de juguetes.— Con la algarabía juvenil de siempre, tuvo lugar el día 5 de Enero la Cabalgata de los tres Reyes Magos con sus pajes. La carroza los llevó desde el desembarcadero del Club Náutico a la Iglesia Parroquial, en donde oyeron Misa a las 7 de la tarde.

Acabada la función religiosa, Magos y público, en especial la juventud, se trasladó rápidamente al local del Centro Cultural, en donde los Reyes procedieron al reparto de juguetes. La entrega fue muy laboriosa porque hubo muchísimos regalos. Daba gusto ver el brillo de los ojos de los chavales cuando el Presidente leía su nombre y el Mago de turno les entregaba el correspondiente paquete. Verdaderamente resultaba emocionante. Hasta los mayores recibieron muchos obsequios, qué recibían con alegría y gozosa sorpresa.

Función Teatral.— A las 16 horas del día de Reyes, y en el mismo Centro Cultural, se representó un sainete titulado «Parlant Cla S'enten». Fue muy gracioso y colosalmente interpretado. Los asistentes llenaron por completo la sala, y al observar los organizadores que habían quedado fuera bastantes personas sin poder asistir por falta de cabida, se repitió la función a las 20 horas.

Como fin de fiesta, el personaje clave, Juan Forteza, nos dió un corto, pero alegre, recital de canciones, que redondearon la simpatía y gracejo del acto.

JOSÉ CANTÓ PLANISI

CENTRE COMERCIAL

JONC
SABATERIA I VIRMERIA

ENCÍS
PERFUMERIA I LLENCERIA

C/. Gran Via, 2
Tel. 83 50 66
ARTA

BOUTIQUE
SEDUM
DISTINCIÓ UNISEX
NADONS
BOUTIQUE INFANTIL

ELS ADULADORS

Baltasar Gracián no escrivia res de superflu i, com és lògic, avorria les bajanades (no parlem ja de «tonteries»). Així doncs, encertava de ple quan descobria la befa universal cap a l'absurda misèria de l'home, a qui, fet i fet, engana el món, la vida li menteix, la fortuna se'n riu, el temps li vola, els mals se n'apoderen, l'arrabassa la mort perquè s'esfumi dins l'oblit etern i, de retop, per fat i fat de la natural, la cansueta inoportuna dels aduladors —altrament llepaculs— li burxa a cada instant l'orella.

Els aduladors o llagoters o afalgaïres són els grifons de la mentida, que, aprofitant llurs *emboïcs* i *dols* i *fraus* («enredo», igual que «dolo» i «fraude», és barbarisme), aconseguen una victòria pírrica sobre les turbes de badabadoes. L'adulador és un mal enemic. Aborda servilment amb *afala-*

gadures (no se'n diu «halagos»), llepa, *emblanquina*, *engatussa*, sedueix, *entobia* (fóra ja el sùmmum si també ens «embaucava») i exercita felinament el cúmul d'habilitats pròpies per conquerir la voluntat externa. Amic de barret, com és tota la vida, us abandona amb el primer soscaire.

Conèixer trucs i maniobres dels referits llepaïres ha de ser útil per a evadir paranys. Parlem-ne, doncs. I perquè l'engany no sigui doble, també traurem del mig tot un garbull d'expressions mal infiltrades en la nostra parla genuïna.

No és admissible com a significant que els llepes, a Mallorca, facin «la pelotilla» o «la pilota». Per adular servilment hom fa la bona, la moixonía, la garangola, la barbeta o moltes *afalagadures*; fins i tot remena la coa, metafòricament, si l'ocasió li ho demana. Tanmateix, «cepillar» i «donar coba» suplantent impròpiament *raspallar* i *donar sabó*, i altres sinònims com *allisar el pèl*, *rentar la cara*, *passar la mà per l'esquena* i *besar el cul* o *llepar-lo*, si el grau de clímax de l'amor s'hi presta.

Què direm, a la fi, del «piropo»? És un castellanisme empeltat sense solta ni volta, que deriva del grec «pyrópos», és a dir, *semblant al foc*. Encaixa com anell al dit en temperaments calorosos, com els madrilenys i andalusos; mes no s'adiu gaire amb la circumspecció de mallorquins i mallorquines, que tenim com a opció *floretes* i *amorettes*, un vocabulari molt més exquisit, denotador de pràctiques col·lectives dissortadament inusuals.

Finalment, una observació: doblegar l'esquena davant algú té el perill de presentar el cul a la pota. Alerta a guitzes!

JOAN ESCANELLES I LLINÀS

SA FESTA DE NA MAGRANETA

Això era i no era, bon brou faça la cadenera, per voltros un amud, i per mi una barcella. La setmana passada, Na Magraneta, aquella bergantella que és tan garrida, va fer una festa i convidà tots es seus amics. Hi hagué sopar i un ball ben vitenc, i tots es convidats s'hi presentaren tot mudats i alegres. Conten que sa fia del sol i de la lluna se féu un vestit nou a posta per anar a sa festa, lo mes brodat i emperifollat. Es Jai de sa barraqueta, tan vei com és, que ja camina amb un gaiet, peu rossec, peu rossec, també hi volgué anar, perquè deia ell: Jo no me perd aquesta festa de Na Magraneta per res del món! n'Estel d'or, va fer dos dobers de lo mateix, i s'hi presentà amb so vestit mes bo que tenia (no se com s'enginyà perquè sa madastra i Na Joanota l'hi deixassen anar). L'amo de So Na Moixa, tan bàmbol com es, s'hi presentà amb so pegat dets ous a ses anques —ja sabeu que l'amo, va cover ets ous de lloca que havia tirada dins es pou perquè begues— i tothom el se mirava estorat. La Princesa Bella, també s'hi presentà, i una partida d'amics més que no importa anomenar, perquè voltros ja vos deveu figurar que hi anaren.

Quant tothom ja hi va esser, i amb sa sala plena de llums encesos, es criats de Na Magraneta tragueren tot es tiberi: arròs engrogat, porcella rostida, gall farcit... i de plat dolç greixonera dolça, coca de Sant Antoni, oreïanes i bunyols. I que m'en direu? tots es convidats s'hi abordaren, i daça qui daça, bones bocinades. L'amo de So Na Moixa i es Jai de sa barraqueta, feren llarg... i se n'empassolaren de plats! fins que s'ho tocaren amb so dit. Quan tothom hagué acabat de sopar, enrangaren es ball... i venguen mateixes i copeos i jotes per llarg! i n'Estel d'or, tan garrida com és, tothom volia ballar amb ella. Sa fia del sol i de la lluna,

que ja era casada amb el senyor Rei, ella i el Rei, ballaren fins que tengueren alè. Quan tothom va estar cansat de ballar, s'acomiadaren de Na Magraneta i, cadescú a caseua i es cans a Ca'n Coll! lo endemà no se parlava de res pus, i tothom deia lo bé que havia anada sa festa de Na Magraneta. Es gegant, era s'unic que estava enmorrenxat perquè no l'havien convidat, però tots ets altres, estaven ben contents.

A mi m'ho va contar un convidat d'aquells que hi eren, però no vol que jo digui es seu nom perquè troba que a ningú li interessa. M'ho ha dit, clar i llampant: No vui que m'anomenis per res! Si m'anomenes, sabràs jo qui som! i per lo tant, jo no el puc anomenar, i voltros vos quedaren sense sebre qui és... però no fa res, lo mes important, és tot lo que vos he contat de sa festa. Si qualca dia m'en tem que en fan una altra ja la vos contaré.

EN PERE D'ES CAPAMUNT

Comisario Castell

por ARPO

El escalofriante caso del señor que le olían los pies

A don Ataulfo Cervera le olían los pies, ¡joder como le olían! todo empezó en la «mili», aseguran que el hedor se lo pegó un gitano gibraltareño ingertado de moro, cosa del todo improbable pero aun se comenta. A don Ataulfo Cervera se le escapan como de la peste, su hermana menor, doña Cándida Cervera le hace comer aparte en una habitación super ventilada, fue la habitación del perico, ¡pobre perico! murió asfixiado. Era un perico de colorines, hablador como el que más, lo último que dijo fue, hijo de pu... no pudo terminar la frase.

Toda la técnica del eminentísimo galeno no resultó suficiente para remediar el mal que padecía don Ataulfo Cervera; ni los desodorantes, ni las sales, ni los nitratos lograron apagar por un solo instante aquel tufo espeso que se podía cortar con una navaja. Doña Cándida Cervera andaba por casa siempre con la máscara puesta, y a pesar de esta precaución su piel amarilleaba como la cera de un cirio pascual. Era una careta inglesa de caucho con dos ojos redondos de cristal y rematada por un depósito de cal sódica que filtraba el aire. Los soldados en combate la empleaban con cierta eficacia para contrarestar las oleadas de gases lacrimógenos del enemigo.

Don Ataulfo Cervera cuando se sentía deprimido meneaba la cabeza de un lado a otro recordando una y otra vez que las cosas son perecederas, que ninguna enfermedad por cruel que esta sea dura cien años. Era una forma de consolarse como otra cualquiera. Dio una vez con una estampita de San Eulogio tirada en la basura, la miró con ternura y se la llevó a su casa. Desde entonces es el Santo de su devoción.

Don Ataulfo Cervera temía a la muerte como cada «quisque» pero raras veces acudía al consuelo de la religión y de los rezos, ni siquiera durante los largos ataques de melancolía. También en estas circunstancias confiaba más en su entendimiento. Deja que los niños se acerquen a mí —dijo Jesucrito—. A él los niños le rehuían como a un carro de mierda.

Una vez, y después de dudarlo mucho, se atrevió a traspasar las puertas del «Templo del Señor», la iglesia rebosaba fieles por los cuatro costados, bastaron cinco escasos minutos para quedarse

más sólo que la una, hasta el predicador abandonó el recinto sagrado. ¡Que desgracia Dios mío, que jodida desgracia!

Al día siguiente el «Templo del Señor» fue limpiado a fondo con agua y zotal y aun no bastó.

Una tarde don Ataulfo Cervera mientras dormitaba bajo el emparrado del huerto, su hermana en un ataque de locura le cortó los dos pies a hachazos, todo fue muy rápido, el pobre hombre ni se dio cuenta de lo acaecido.

—¡Se acabó la podredumbre! —dijo doña Cándida Cervera— mientras corría a llamar por teléfono a un servicio de ambulancias y al comisario Castell, amigo de la familia y que seguramente comprendería la drástica decisión tomada. No fue un hecho premeditado, se trató sólo de un fatal impulso, una «cruzada de cables», como se dice hoy en día.

Doña Cándida Cervera salió en libertad bajo fianza, todo el pueblo la apoyó, así como el informe del comisario Castell que fue favorable y decisivo.

Su hermano curó muy pronto de las heridas sufridas y ya no le «olieron más los pies». Ahora es feliz paseando en su carrito de ruedas propulsado a motor, juega a las cartas con sus amigos en el Casino, va a misa todos los domingos y fiestas de guardar. Todo el mundo le quiere, todos le saludan, la gente le aprecia...

Fue una gran suerte —dijo en cierta tertulia— que mi hermana me cortara los pies.

En efecto, —contestó el sargento Boira— que, apoyado en la barra del bar daba buena cuenta de un carajillo de anís. Mire que si llega usted a tener mal de aliento...

Por Artá todo seguía lo mismo, Sant Antoni y la «dimonia-da» invadieron con bullanguera animación plazas y calles danzando entre las hogueras. La nota de color un año más estaba servida.

LA NOTICIA

QUE DIFÍCIL ES MANTENER LA CASTIDAD

El Papa Juan Pablo II criticó ayer los métodos anticonceptivos porque rechazan la responsabilidad propia de la paternidad y de la maternidad, al mismo tiempo que admitió que «hablar hoy de castidad no es fácil». La diferencia entre la regulación de la fertilidad con métodos naturales y los métodos anticonceptivos no es técnica sino moral, ya que de hecho los primeros exigen la virtud de la castidad incluso entre marido y mujer, dijo el Papa en un discurso dirigido a los participantes en un curso de formación a los métodos naturales.

Los métodos naturales abren la posibilidad a la abstinencia en las relaciones cuando motivos justificados exigen evitar la concepción, explicó el Papa a los participantes en el curso organizado por la Universidad Católica del Sagrado Corazón. Por el contrario, añadió, la anticoncepción «mientras deja prácticamente inmutado el comportamiento sexual, falsifica el significado intrínseco de entrega, cerrando arbitrariamente la dinámica de la transmisión de una nueva vida».

Cuando la Iglesia propone la «verdad completa» sobre el amor y reclama las leyes exigentes, afirmó el Pontífice, ignora las dificultades que pueden surgir en el camino de los cónyuges.

«Hablar hoy de castidad no es fácil, porque ésta ha sido vista y a veces presentada como una negación de los valores de la sexualidad», añadió.

Por el contrario, precisó tal virtud permite aquel dominio de sí mismo que es presupuesto del don y de la recepción, es decir, del amor.

LA SALA

He aquí uno de los ejemplos más claros y precisos, de la excelente administración y espíritu democrático de nuestros gobernantes.

En primer lugar, es digno de elogio, el sentido del deber y del sacrificio que supone no perderse ni siquiera un pleno ordinario, aunque éste consista en dos únicos puntos, uno de los cuales de clarísima aceptación, ya que resultó ser sobre la realización de una serie de obras en los torrentes del municipio, y el segundo, sobre la no tan transparente aprobación, en cuanto a la prohibición de fumar durante las sufridas sesiones oficiales del Ayuntamiento.

En segundo lugar, en el apartado de ruegos y preguntas, nuestro democrático alcalde nos hizo partícipes de una de sus singulares brillanteces: se limitaría a contestar a las preguntas, sin dar lugar a debate. La verdad sea dicha, inmensamente agradecidos deberíamos estar de que se moleste a contestar, aunque sus respuestas no nos aclaran demasiado las preguntas formuladas, ya que suelen salirse por la tangente verbal. En cuanto a no dar lugar a debates, es una pérdida de tiempo discutir con quien no está dispuesto a torcer el brazo. Por otra parte, la mayoría siempre es mayoría, tenga o no razón. Ejem...! Ejem...!

Los ruegos fueron los siguientes: PSOE.

1. Bacheo del camino de Son Not.
2. Nivelar las rejas de las alcantarillas de las calles.
3. Retirada de la chatarra de los caminos vecinales.

Ruegos y preguntas formuladas por el P.P.

4. Explicación de los problemas surgidos con la banda de música y soluciones adoptadas.

—Creación de una comisión mixta para la reconversión de la Banda, en formento de la Escuela Municipal de Música, para la superación de la «Crisis de Identidad» que atraviesa la Banda y la falta de integración juvenil. En pocas palabras, no se entiende la solución ni siquiera quien la ideó tampoco.

5. ¿Qué piensa hacer este ayuntamiento sobre las 17 deficiencias de las N.N.S.S. de Artà, acordadas por la comisión insular de urbanismo de Mallorca el 29 del 11 de 1991?

—Algunas pequeñas deficiencias técnicas se están intentando solucionar; otras de carácter jurídico y técnico, no se solucionarán debido a que el Ayuntamiento tiene la suficiente autonomía como para no rectificarlas sino lo desea. Se llevará a cabo la realización de un informe para discernir hasta qué aspectos el ayuntamiento tiene potestad para no rectificar las que no cree rectificables. Luego, se actuará según el resultado del informe.

¡Tenemos para rato!

6. Medidas en caso de incendio de alguna casa del pueblo.

Se paga un seguro que cubrirá parte de la vivienda incendiada.

7. Porque en la Comisión de Gobierno del día 12 de noviembre de 1991 no se da plazo alguno a la panadería de C/ Rafael Blanes, 51 para presentar medidas correctoras y si se notifica un plazo de 15 días a la matanza de Ca'n Balaguer.

—Es cuestión de tiempo. Además, son casos diferentes.

8. Porque desde día 1º de setiembre hasta la fecha solo se recibió un acta de Comisión de Gobierno.

—Se les han hecho llegar. Es algo que no se entiende como puede haber ocurrido.

9. Cuando piensa el Sr. Alcalde contestar a las preguntas que tenemos pendientes.

—En cuanto a las listas electorales, el personal no puede dedicarse en estos momentos, a facilitarlas. Respecto a informaciones concretas, se hace lo que se puede.

10. En los fines de semana haya vigilancia por parte de la Guardia Municipal al recinto de la ermita de Betlem. Vigilancia los fines de semana a varias calles de la población: «Circuito rally en las calles».

—La Brigada de Policía Municipal no está en condiciones de realizar una vigilancia exhaustiva el fin de semana, y menos las afueras del casco urbano. Los viernes se vigilará hasta las 4 o 5 de la mañana.

11. Conclusiones del viaje programado por este consistorio «viatje a sa neu».

—Realización de un reportaje.

12. Regularización y señalización de los accesos a la Colonia de Sant Pere debidos a las obras realizadas por COEXA. Tanto diurnas como nocturnas.

—Se tomarán las medidas pertinentes.

POMPAS FÚNEBRES ARTANENSES

Avda. Ferrocarril, 33 - Tels 56 30 96 - 56 39 34

Coalcada de Sant Antoni 1992

Es nostre col·laborador Tomeu Femenies mene una esplèndida bístia i a devora ell En Jaume Gil, obrer principal enguany, i animador de sa festa des de sempre.

Una prova de la integració de l'homo en tot animal creat. En Joan Metxo, es ca, es me i sa cabra, tots quatre a lloure. Tots quatre celebrant Sant Antoni.

Carroçes ben típiques. Es carro enganxat, quatre fulles de palmera, es mocador pes coll i «Dau-mos coca, dau-mos coca...»

Es grup vestit a l'ample. Ells alegren amb balls i cançons sa coalcada.

Frescor i tipisme. Ninetes joves que alegren es dematí santantonier.

Es camp es motoritza. Però s'esperit és es mateix. Nins i nines que celebraran Sant Antoni més enllà de l'any dos mil.

Perdona'm, pacient llegidor, que avui passi per alt unes rígides normes de l'ortografia catalana. Veuràs que em permet el luxe d'escriure «boure» (i no beure), «bestià» (en lloc de bestiar), i «arribà», i «trià» (sense la r corresponent), però passa que m'interessa ferm que la contarella tengui tot el saborino d'una conversa feta dins el nostre poble d'Artà.

«SA LLET D'UN MASCLE»

—«Allà a on més treu, s'ase se jeu», digué es marxando. Això vol dir que quan hi ha interès de quedar com un rei, ses bones intencions no compten. Talment succeí a un al-lot de sa nostra pagesia a sa diada de Sant Antoni de l'any...

Un matrimoni foraviler, de cert llogaret d'Artà, tenia un fill mig baldufeng d'idees, però atanyat de sensacions vilatanes. Nomia Pep i canejava sa frontera des setze anys. Al contrari d'En Pep Marruec, que va caure des sostre, En Pep nostro caigué de nas a bocaterra tocant sa guiteria i fent sa serra mamerra amb sos morros d'aram, patatum, patatum, i ja el tenim de grapes.

Tant li freturava anar a la vila, que per Sant Antoni son pare no tengué més remei que baixar es brassos i donar-li es paternc onsentiment. Sa mare, davant aquests averanys, el sermonà fent-li a sebre que una cosa era foravila i s'altra dinsvila. Des porcs se'n porien fiar, però dets homos i ses dones, de cap de ses maneres, perquè lo que es porcs tenen de grufa, ets homos heu tenen de cervell i com més curta és sa grufa, més curt és s'enteniment i més llarga sa capseta des pensar.

Bé ni féu de sermons i bé n'hi donà de consells generals, però En Pep, es nostro Pep, com si sentís siular una arge-laga; tantes me'n diguis en tal que no em feris; per una oreia m'entra i per s'altra me surt, per molt que canti allò que diu; «De consells no en vagis fart», perquè «de romànços i cançonetes alienes, ningú mai ha vist ses panxetes plenes». I En Pep, es nostro Pep, tot lo que no eren préssecs comestibles se los passava per sa rota culana.

Sa darrera amonestació materna versà damunt es deu manaments de sa llei de Déu, capítol es qui fa onze; «s'ubranisme des corral». Es que madò Cofana era molt destra i versada sobre sa geografia de s'urbanisme moral, de bades hauria estudiat anys i més anys a s'escola del Sen Fesset i a sa costura de sa mestressa Xapeta. Així, tenim que es consells de Na Cofana eren feixucs i pràctics, però una micoia baldragues per sa closca d'En Pep, es nostro, i que sa gent sàpiga que sa mollera d'En Pep, des nostro Pep, era tan surenca i mala d'haver com s'intent d'encetar un còdol de Sos Monjos amb un ganivet de sarol. Però Na Cofana, caparuda de caparrot i garruda de seny, no amollava a ses «suaxines» no, poreu pensar i perpensar que a devora ella, ets ases pareixien moltons de llana. Ara voreu quines foren ses últimes advertències:

—«Pep, Sant Antoni és arribat. Abans de tocar poble te vui sucarr sa llimona. Vous, Pep; lo primer que faràs en esser a la vila és anar a es matinal, però no te confessis, perquè es confessós estiren sa llengo com si fos un pedaç d'estam i no fossin coses que tu surtissis des solc i empeltassis es confés de mentides i es confessionari de taronger agre, perquè, Pep, tu a vegades n'amolles d'aquelles que encara s'han d'escriure. En surtir, t'atures a sa Plaça de S'Aigo, que allà heu voràs de lo millor». —«Mumare, només he

Sant Antoni ha arribat...

Foto: S. Cantó.

de voure? I mirà, mumare, que no he de mirà?» —«Tros de boc, que em fas dir, i, què té més voure que mirà?» —«Ja n'hi ha ell de trenques. I vós que no sabeu que aquell que vou no mira i aquell que mira no importa que miri, perquè mirant per mirà de voure, lo que farà serà perdre sa mirera de voure que per voure no fa falta es mirà?» —«Ah bota ferrera que n'has surtit de gorera, miral-te a n'aquest serrabosses malambrós! Arreglat i fé per tu, que si tornaves amb so cap esflorat, ja el te cordarà un cossiribellé. Em bas sa troneta de tu i qui et colga».

En Pep, encara segueix essent es nostro Pep, tocà ses de Sant Eloi i a sa cavalcada m'esperen. Entre ses dues fosques aparagué damunt Cas Canonge. —«Matinal m'has dit, mumare? Ja hi aniran s'escolà i ses escolanes si en tenen ganes, jo me'n vaig a sa Plaça de S'Aigo, i a Ca Don Jordi de Son Jaumell tenc sa posada».

A surtida de missa primera, sa bala perduda més grossa des poble me vou En Pep arrufat i es fred que l'havia pres. —«Bon dia, Pep, i de què anam per aci?» —«Ja heu veis, he vengut a voure es trui». —«Ca, homo, ca, saps que ets estat de dematiner, sa cavalcada estarà dues hores a surti». —«Que surti quan li convengui, jo no en moc». —«Au, vina amb mi a Ca'n Mangol i t'encalentràs sa butza». —«I a Ca'n Mangol que hi ha foc?». —«D'un parei de castes, Pep, poràs trià, t'ho ben assegura».

Es capvolando i es nostro Pep entren a Ca'n Mangol. —«Meam, Tomeu», diu En Xepes bala perduda, «dos rebentats de canya per dos homos». Vatua sa voreta d'una senaia sense cul quan es nostro Pep tastà aquella barreja de calius amb aigo negra, es pensava tocà el cel amb ses mans i escarpir es cabeis de Sant Pere amb un aclari-dò puat.

L'amo En Tomeu Mangol, es cassiné, li enflocà: —«Què trobes, Pep, quina aigo és sa milló, sa meva o sa des vostro pou?». —«Homo, En Mangol, sa des pou nostro així, així, és un poc més fada». —«Idò bou, Pepet, que sa meva aigo fa es ventre net».

De sí va boure En Pep? I tant que va boure! Un quern de vegades més que s'esponja i es gipó de Na Pereta Cotó. N'hi ha de sobres si vos dic que quan es decidí de voue sa cavalcada, es bestià ja era dins ses boals i cadasqu a caseva i es cans a Ca'n Coll. Es-mussat i tèrbol, En Pep totsol, (ara no és es nostro, és es de sa botella) enmig de sa befa paisana, prengué de cames camí des llogaret.

Mancaven trenta brases per arribà a tec, quan sa mare el m'afinà. S'aspecte d'En Pep, poc ni gaire li féu bona saliva perquè s'al-lotot no tenia per costum de caminà a la bionxa. Sa benarribada que rebé fou aquesta: «Pep, ell tu vens carregat de mala companya, què has begut?». —«I a què deis begut, vós? O es boure és dolent? Sa vaca bou tant i no li passa res de nou ni de vei; ¿com voleu que a jo, que en es costat de sa vaca no li fas es pané mig, es boure me fassi mal?». —«I tu, pellerenca noningú, hauries de sebre que no és saigo lo que t'ha trastornat sa mollera, sinó ses herbes dolces i seques!». —«Mumare no m'empiepu, que a misses dites es cape-llà barena. Meam, sa vaca, com més herbes menja, com més pas-tura, mumpare no li treu més llet?». —«Te n'anassis a ca'n mala pi-gota i amb tu sa vaca! Què et penses que a tu t'han de munyir?». —«Perquè no heu provau, mumare?». —«Perquè sa teva llet és pes-ta groga». —«O l'heu tastada, mumare?».

Està ben vist; a vegades sa molla és més cuita que sa crosta.

SE N'ANAREN PERÒ HI SÓN

1

2

3

1. Mestre Pep Genovart Nicolau, Sineu, barber de professió, tenia barberia oberta a l'antiga avinguda del general Franco, 55 (carrer de Ciutat). Era en el temps de les fulletes «Palmera», la qual marca fabricava tres varietats força conegudes; «Platino», «ORO» i «Plata acanallada». Però la fulleta obrera per antonomàsia era la «Orión» perquè només costava un velló i gaudia del privilegi que quan hom tenia la cara fet un llàtzer d'escarrinxos, llavors es desmuntava de la maquineta d'afaitar i l'esmolava a base de dar-li infinites passades pel vernís del ventre d'un ribell amb brec. Això feia que les barberies de l'època, paradoxalment, tenguessin una pressada de clients.

Mestre Pep, formidable artesà de la navaja i les tisores, morí als 58 anys, concretament el dia 29 de Gener de 1954. Als principis de casat, 1927, feia de sabater a Rafel Blanes, 18, i a aquest domicili, el 27 de Juliol de dit any, va néixer el fill Miquel Genovart Ginard, fruit únic del matrimoni de mestre Pep amb Maria Ginard Llabrés, Metlera.

2. En Tomeu vingué al món el 30 de Maig de 1913, Roques, 56. Fill de l'amo En Toni Amorós Danús i de madona Maria Sancho Massanet. El 21 d'Octubre de 1943 s'encollava amb Catalina Gili Esteve, també difunta, de Son Fortè Nou. Leixorquesa del matrimoni fou el cantell negatiu i trencat d'En Tomeu i Na Catalina. D'En Tomeu podem assegurar que va ser un bon homo. Professava culte als cavalls de sang. El cèlebre cavall de trot Sartorius, de la Possessió de Son Parera de Muro, va ser la nineta dels ulls d'En Tomeu. I el què són les coses: En Tomeu morí el 17 de Gener de 1974, precisament a la diada del Patró dels animals. Per En Tomeu Amorós Sancho, Capblanc, no hi podia haver data més assenyalada.

3. Diuen que «si la ruda és plena, vuit confits en fan dotzena». Idò passem un ram a la persona de mestre Jeroni Esteve Ginard, Bou, campanar enjoiat, tota vegada que per En Jeroni el sol cada dia socorrava les malastrugances, al temps que desllorigava l'afany de passar-ho tan bé com un captaire ple de panxa i sopar pagat. En vida fou guitzer i bo de ver, essent el que en bon mallorquí deim; «un homo de corda llarga i sermó curt». Nosaltres el recordam de quan manejava la buixarda picant pedra a compte de mestre Joan Servera, Leu, al solar veïnat de l'agència Moragues. Amb tota l'admiració que som capaços, direm que li agradava deu mil voltes més veure una famella de rampellada, que no mirar tots els mascles de la terra, gust al qual mos adherim, perquè la formal distinció entre els sexes és cosa delicada i a l'abast de molt poca gent. Pels que no el varen conèixer, és tracta del pare de Na Catalina Estamera (ara viu a Palma), cosina germana d'En Vicenç, En Joan i En Rafel Piris.

4

5

6

4. Podríem estalviar nom i llinatges. N'hi ha prou si deim que és el sogre d'En Julià Fulla. D'aquesta guisa tothom sabria que es tracta de l'amo En Miquel Bernat Casellas, Boira, de Na Pati. Feia de llenyataire i carboner. Si el fitau com cal, veureu que vesteix a «lo pràctic»; camisa de cassot refusant les engronyes del coll almidonat. A compte de Don Joan Crespi Arbona, «es senyor des carbó», un comerciant manacorí que visqué a la Gran Via (casa de N'Aina Eloia) més o manco des de 1932 a 1943, el qual muntà sitges de carbó a la finca de Ses Butles, cantonada de Joan Estelrich, fins a Ca'n Rafel Rollet, i també al solars del molí d'En Sansó. Sabem de bones testes que l'amo En Boira era un bufarell carboner i home de poques herbes que s'esbravava com un resort i s'amanissia just un anyellet de llet. Precisament En Crespi el feu responsable en cap de les sitges de Ca'n Sansó.

5. Mestre Joan Sureda Gomila, Peix, pare dels industrials Joan i Tomeu Peix, era contratista d'obres. Allanguit i de corbam estilitzat, el seu ventrell podia païr un coll de cisterna perquè la menjua frissava ferm de prendre la ruta del Millac. Home tranquil, camallarga i amb aires de capellà retirat, passava una tractalada de les actuals usances del vestir. Tanmateix mestre Joan feia el seu capenvant fent com si veiés passar un eixam d'abelles, però, curiosament, el seu posat no flocava amb la imatge exterior, perquè, de fet, dins la faceta laboral mestre Peix era de pas llarg i mal d'aglapir. Agosarat com ningú, fort de morro i destre, se n'anà d'aquest món ignorant dues coses: El vertigen i la por de caure dins l'avenc del fracàs. Na Maria Vives Nebot, Tita, compartí i signà la presència viva de mestre Joan a la terra.

6. Nofre Soler Pont, Garrit, Sant Llorenç, 1870, Artà, 2-01-1951. Espòs de Margalida Llinàs Caldentey, «Sureda», és el padri dels germans Margalida i Nofre Soler Ferrer (ambdós respectivament casats amb Jaume Moll, de Son Pi o de Sa Mesquida, i amb Maria Piris, filla de l'inoblidable mestre Llorenç Piris del carrer de Ses Roques) i de Catalina Tous Soler (esposa d'En Miquel Esteve Pasqual, de Son Pentinat) i de cèlibe més empedreit del celibat artanenc, N'Andreu de Ca Na Juana.

L'amo En Nofre feia de moliner a Petra. L'any 1909 vingué a viure a Artà, passant al molí de Sa Farinera aleshores propietat de Don Joan Nebot Massanet (sogre del molt conegut Llorenç Tous Vives, de S'Estepat, un dels iniciadors, possiblement a l'any 1910, del damnificat Teatre Principal i batle del nostre poble en quatre batllies alternatives que anaren des del Gener de 1912 al Setembre de 1915). La seva dona, Margalida Llinàs, a l'any 1906 va ser la dida de Don Francesc Alomar, Des Carregador. Els Alomar feren fortuna a Puerto Rico. Tan bona dida fou, que els senyors se l'endugueren a Ciutat no volent que l'amo En Nofre fes vida de matrimoni amb ella per por de la por, i per por que no perdés la llet. L'amo En Nofre, fome de braçada i poques pusses, va dir: «O me colg amb sa dona o N'Alomaret no xuclarà més». Desig complit.

Madona Margalida morí al domicili actual del nét Nofre, al carrer de la Puresa, 38, el dia primer de Juliol de 1962, als 93 anys d'edat.

Artanencs d'ahir

Miquel López Llull

Era, per ventura, dos o tres anys major que jo, nascut allà per l'any 1901. Malgrat eixa circumstància, no ferem coneixença fins l'any 1922, un dia primaveral en que ambdós erem passatgers del tren inaugurat l'estiu de 1918 i ocupavem el mateix vagó. Sa miqueta de fredor inicial es fa franquesa amistosa al instant. I quan departiem amb goig un paquet de galletes d'Inca —segell de presentació d'aquesta ciutat del cor de Mallorca— era com si fossim amics de l'infantesa.

Forem companys per espai de tres o quatre mesos, compartint una pobre buhardilla d'un vell edifici del carrer donant a la Rambla, a on s'alçava la mola del cuarter Palma 61, d'Infanteria, comandat en chef pel Senyor Coronel D. Antonio Jándenes Mestares.

Degut a que en Miquel era cabo i tenia a càrrec seu l'oficina de la Caixa de Recluta, era en certa manera un oficinista independent i a la vegada apreciat pels seus superiors, tenguent moltes estones de camaraderia.

Al instant em vaig adonar de dues inclinacions seves: del innat sentiment —dot de poeta i de la força que aquesta qualitat el llançava a teixir lo que no era altre cose que brodar ja «romances» de malaltissos passió ordenats per una malaltia més avançada de lo que ell mateix creia.

Arribades les festes de «Sant Suador», amb elles vingué la nostra separació que fora ja definitiva i després de tres dies d'anar d'un cap a l'altre del poble nadiu, un poc més vistós que d'ordinari, els nostres derroters es dividiren: ell va quedar a la llar seva en companyia de sa mare tribulada i una germana; jo, poc temps després, vaig partir cap a Ciutadella, sense pensar que mai més ens tornariem a veure.

I fou per l'any venidor —1923? - 1924?— que me va arribar a les mans, amb un castellà acadèmic, ell que mai l'usava una carta carregada de tristor, expressiva i breu, que mai s'ha esborrada del pensament i que em plau reproduir íntegrament. «Vine a mi querido Artá para gozar con mi familia unos años de felicidad, y han sido mis únicos compañeros el hastío y la enfermedad. Este era mi sino. Con un postrer abrazo». M.

Ara que parl de tan estimat, amic, reproduesc alguns fragments de poesies que ell va escriure durant la nostra convivència, més una completa que m'ha remés un bon amic artanenc i que componen un petit ramell espiritual que pos als peus on reposen les cendres d'En Miquel, con una ofrena tardana d'amistad:

«Pobre cor! I tú te creies
poder curar el teu dolor
com se curen de les beies
les picades? ¡Pobre cor!

¡Ay, quan les fulles cauen de l'arbre
i amb el vent volen i es desfan,
ay! quant les fulles cauen de l'arbre
mes esperances fugen, s'en van

¿Sabeu, madoneta, el clavell qu'em donareu
aquell horabaixa suvora el balcó,
quan jo no sé que us deia i vos no em contes
mes tota gojosa em donareu la flor?

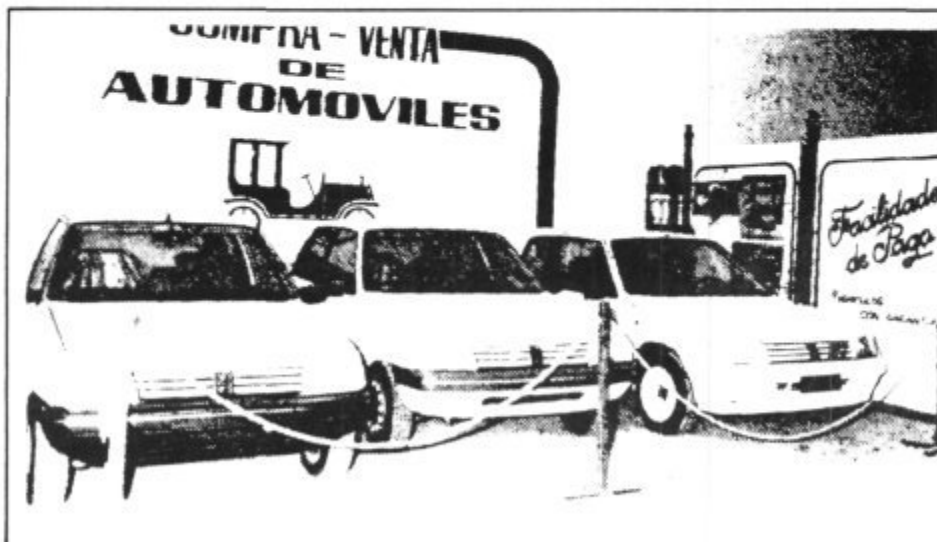
Idó encare el conserv i l'estim
com cara rellequia d'un dia feliç;
ell m'inspira els versos que per vos jo rim
i sa flaira embauma mon cor anyoradis!

De les composicions nascudes del número d'aquest tan poc conegut poeta artanenc, tan prest desaparegut del mon dels vius, sols he pogut conservar aquests troços descrits. I are, sens esperar-ho, m'arriba una poesia sensera d'ella, que m'envia l'amic Pere Ginard (Violí) i que reproduesc tota a continuació:

Fou publicada a «Llevant» el 16 de juny 1921.

✶ "laCaixa"

EN ARTÀ
Servicio Cajero Automático
24 horas.

TALLER MECÁNICO MIGUEL GENOVART

Reparaciones en general
Compra y venta de automóviles

de todas las marcas y modelos,
nuevos o usados
Ctra. Sta Margarita
Telf: 83 60 12 ARTÀ (Mallorca)

PROFECIA

An el poble d'Artà, amb motiu de la inauguració del ferrocarril.

Artà, vell poble rústic, de descendència mora,
reclús dins una conca, voltada de turons;
com un antic profeta, cap baix, esperes l'hora
de veure realitzades les seculars visions.
Digues, vell solitari: «que has fet de la nissaga?
Que has fet de tes donselles? Tos fills, on son tos fills?
Recorda! Temps enrera la sort fou aciaga...
la terra era infeconda, els sembrats eren mustiys.
Llavors fou quant, opresos, tos fills t'abandonaren
cercant millor fortuna d'allà d'allar la mar...
tes filles, ¡ay! tes filles, a la Ciutat cercaren
el pa que dins casseva trobaren a faltar,
i l'un darrera l'altre, partiren els millors...
—Adéu, deien, mon pare! mos bons germans, adéu!
—Adéu siau ma mare! I dominant el plors
—Fé bonda tu los deies; fé bonda, fillat meu!
Ja fa molts d'anys que esperes; ja fa molts anys i encare
no n'has sabudes noves dels fills que mes volies.
Digues, vell solitari: «fins quant ton cor de pare
ha d'estar mut i orbe de fills i d'alegries?
Ja basta de misèries! ja basta de cadenes!
Aixeca'l cap d'enterra i aixampla lo teu pit!
Circoli sang novella per tes cansades venes
i per tes conques verges ressoni lo teu crit!
Espolsa eixa apatía qu'et ferma i esclavisa!
espolsa eixa modorra mirant a sol ixent...
L'aurora d'un nou dia tremola ja indecisa;
el sol de l'esperansa s'aixeca resplandent!
No ho sents? Per dins tes conques qu'ahir restaven mudes,
avui ressonen cànctics de goig i de victòria,
recobra, vell profeta les il·lusions perdudes!
—Son ells! tos fills que tornen, sedents de vida i gloria!
Avant, poble de màrtirs i d'ànimes opreses!
Treballa en fé i en febre, comarca de Llevant!
Sia't trespòl que petjes la font de tes riqueses.
I sia-l teu emblema: «Avant, sempre endavant!

Artà! Vell poble rústic de descendència mora,
reclús dins una conca voltada de turons!
desperta, visionari: ja és arribada l'hora!
Ja prenen forma vera les teves il·lusions!

M.L. LLULL

Andreu Ferrer i Ginard

He allargat aquest treball sentit
dedicat al malhaurat amic Miquel.
La seva poesia me diu baixet a l'orella
el nom de «Llevant» i del seu
fundador Andreu Ferrer Ginard,
nom que encara el pronuncien en
veneració els fills del petit poble
menorquí d'es Mitjorn Gran, a on ell
exercí el seu apostolat de mestre
nacional i folclorista.

¡Descansau en pau ambdós,
artanencs d'ahir!

PERE ESTEVA SANCHO
Ciutadella, gener 1992

Ses Agranadores de S'Escalonada

Sempre tan neta, que si poden menjar sopes. I per lo vist
no era un miracle. Es la faneria i la dedicació al Santuari d'aquesta
colla d'agranadores que cuiden de mantenir-ho net com les flors.
Aquí teniu amb l'eina adequada a Bàrbara Ferriol Curscach «de
Son Morey», Monserrate Alzamora Alzamora «Blanca», Ana Ginard
Alzamora «Maieta», Maria Ginard Andreu «Pansecola», Francisca
Danús Rosselló «Perdigona», Margarida Sard Tous «de Al-
gaida» i Ana Amorós Quetglas «Sinta».

Ben voluntaries i ben arromengades cuiden amorosament que
el Santuari de Sant Salvador, Casal de la Mare, valgui ulls per
a mirar.

Fotografies fetes per sa donada «Margarita», que no pot ama-
gar com n'està d'elevada.

«El poble puja, l'Escalonada, del Santuari joiell D'ARTÀ».
En nom de tots. Gràcies agranadores.

Fàbrica de Licors
Cerveses.
Licors nacionals i estrangers
DES DE 1890

Especialitat en licors mallorquins:
PALO, HERBES DOLCES I SEQUES,
ANIS SEC «LA ESTRELLA DE ARTÀ»

Carrer 31 de Març, 11
Tels. 83 60 38 - 83 62 07

Fax 83 52 80
ARTÀ

conversa

TIRADA amb ...

ANTONI GELABERT GAYÀ

(DE SON PORC)

En Toni Gelabert Gayà és una persona com qualsevol altra, ni més ni manco: Amatent, festiu i sociable. Però el vertader Toni és troba dins la còrpora d'En Toni de Son Porc; per ací gratei que el joc humà s'escampa i revé com la llet molissa. Perquè En Toni de Son Porc no és que tengui molta més corda que un rellotge de sol, podeu pensar, ni d'aprop fer-hi, sinó que En Toni té la fórmula per posar en marxa la busca solar i d'això no hi poseu cap mena de dubtes. Parla pels colzes (a posta és tan bonando) essent capaç de dar-li a la garrova hores i hores sense desmaiar ni suar la gota salivera.

En certa ocasió, una beata besants recriminava a l'eximi Costa i Llobera la curtesa dels seus sermons, dient-li que ningun dels quals excedia de 20 minuts. La resposta del poeta pollencí fou la següent: —«Senyora meva, li fas sabent que quan un xerra totsol més d'un quart d'hora, tot el que a partir de llavors diu són mentides pures. Sàpiga, senyora, que a Mallorca la veritat no passa de vint minuts orals». Idò, En Toni, quan s'hi posa fa roi i no li ve a un pa de llesques ni a deu fornades de pa tou.

No obstant això, i quantradiant la frase costalloberana, serà qüestió de caçar-le al vol i a la mala, perquè per molt que afinem l'aguait, és gairebé impossible de trobar-lo amb els calçons desfets per haver debanat el capdell mentider. En Toni en diu que no estan a la cartilla, però mai no ment.

Vivien a foravila...

La setmana de Nadal coincidirem amb En Toni a la tertúlia del Bar Ca'n Joan. Mos entenguerem amb la vista i començarem a desfer calça, fins que només restà la trobiguera.

—«Toni, tu creus que hi ha gent guapa?»

—«Homo, això que me dius depèn de ses dependitures; tot és lleig segons sa lletjura i guapo com es fiti sa guapor. Tu, treu-me de «s'apuro». Anem a suposar; jo, què tenc es nas gros perquè està assentat enmig d'una cara menuda, o bé tu el tens petit perquè tens sa cara grossa? Vous com ses coses guarden una recta proporció entre elles mateixes. S'està a sebre i distinguir sobre si sa creu era gran perquè s'enclavat estava magrel·lo o al se'n revés. Si no en pots treure aguller, que ho cerqui es veïnat, perque en aquest món lo que mai s'ha de fer és jeure pubil per manca de matalàs i, de propina, donar sa culpa a sa matalassera».

—«Sant Antoni ja s'apropa...»

—«Sí, i més rument que es talons de sa contribució. Però a mi que no el me toquin a nes meu sant. Saps perquè sempre el pinten a nes costat d'un porquet? No, eh? Escolta: A Sa Davesa, d'això que te compt era en temps des moros, hi havia un porquer que feia miracles amb sos animals. Animalet malalt, animalet que es porquer curava. A n'aquest porquer li deien Toni de Viana Con-

solat que és ben igual que un que diu Toni de sagana desenat. Tot-hom feia s'ullastre per ell. Sa seva fama de miracler, no de miracler, s'escampà tant, que de per tot arreu li duien animals a reconèixer. La cosa arribà a un punt que l'amo de Sa Davesa va dir: «Ou, ses sien acabades ses curacions d'En Toni, perquè ja no guanya per ell ni per treure terra per una pipa».

Sa ni dóna que una truja de Sa Davesa fa es porcells i un amb només una cama. Davant aquest fet, l'amo diu a Sant Antoni: «Toni, homo de Déu, cura es porcellet». Com quedam, l'amo? digué Sant Antoni, o tot berbes o totes veres. Fins ara no poria perdre un sol bri de feina i quan vos toquen s'ull de poll giscau com una fura engabiada. Vaja, Toni, cura'l i que s'en vagi per ses bardisses sa lloca i sa llocada».

Resulta que Sant Antoni fa s'insignia de sa Creu damunt es lloc que ses comes havien d'haver surtit. Bon refel·lera que amb dos bulls es cametes sortiren calçades d'uns bons potons. Fet ja tot un verret, es nostro porcell ensumà sa porcasta del rei moro. Es centinel·les moretons el me guipen donant-li una batuda de cent mil canes. Es verretell deixà es caminar pes córrer i per avall s'ha dit. Des cap de dues hores, porc i moros treien un llençol de llengo. Feia molta de calor i ja passaven de set mesos sense ploure. Es camp era s'espelma seca i es canelobre buit. Ve que es porcàs s'aturà, feté furgada a terra i en dos segons de lladre s'aigo brollà. Es morracos encalçadors quedaren talment un obrer que a final de mes no cobra: Entabanats i bordissotats.

D'aquesta manera nasqué Sa Font des Verro. En vista i coneguda des fet, començaren a adorar-lo fent ses mil pregàries inpropòsits d'esmena. A posta, des d'aquelles saons es moros no mengen carn de porc perquè el consideren un animal sagrat. Vet que es porc tornà a sa guarda i digué a Sant Antoni: «Amo En meu; des d'ara vos puc assegurar que no en mouré des costat vostro, tant si vénen de llevant com si sa tramuntana trona». Així pots col·legir que allà on va es Sant, es porc que no l'abandona. Has vist com dementres Sant Antoni és es patró dets animals? Idò ja pressents que no existeix cap Sant Antoni sense sa porcelleta i que és es verro de Sa Davesa, però es petit per estalviar pintura».

—«Sabent tantes de coses com saps, Toni, tu deus tenir estudis...».

—«I grossos ferm. Mira; a set anys ja col·lia oliva a Son Fortè.

Mumpare, a l'any 28 comprà Ca'n Crestaió i pe anar-hi jo només havia de botar sa paret. Entre dones i al·lots eren 60 col·lidors. Passa

Veien a l'inconfusible Toni de Son Porc amb el seu Rollo particular: Una Mobyette Campera la qual sap de memòria el camí de «Can Miseri». Sovint la motocicleta sembla més un carro de marxando que no pas un vehicle de dues rodes.

VIDRIO ALUMINIO SANEAMIENTO
VIALSA

J. Bernad, J. Zafra y J. Genovard

CTRA. SANTA MARGARITA, 57
TELEFONO 83 66 35

ARTÀ

En Toni aixecat dins el palau de Pedra Plana. En aquella casa, Na Francisca Zuzama el té a retxa.

que a Son Murtó hi estaven es padrins. Sa padrina nomia Joana Aina Sua, i es conco En Toni Gayà Gili, Sua, casat amb sa Mes-tressa Francisca Matheu, me donaren nou mesos de classe. Figure't si jo som llet, que en tan sols tres quartes parts d'any vaig acabar sa carrera de foraviler.

Per assolir sa plaça en propietat va ser precis anar dos hiverns a s'escola nocturna des Mestre Pleia i a sa de l'Amo En Pere Pin-dango. Ses assignatures constaven de comptes, dictat, llenguatge, sa lectura des llibre «Lo que nos rodea» i sebre que una cadira se deia «una silla». Amb sa matrícula de sa cultura dins sa butxaca, guany ses oposicions des col·legi superior de Sa Roca Mel·la, dirigit pes catedràtic Xesc Mitjanit, espòs de Na Daurada.

Prest mumpare reclama es meus sebres i dies feinajava amb ell i dies a jornal. Tot aviat m'establesc de puer. En vaig especialit-zar en ciències manuelleres, aixaderes i barrobineres; poc bagatge per tant de perill. Pensa que vaig cavar un pou de 120 pams per a l'amo En Miquel Rogi, i mestre Manuel Fernández tengué que anellar-lo perquè tan com endins me feia, es costats devallaven. Però es pou més fondo fet meu és un de Villafranca; 160 pams i tots d'argila».

—«I el fum dels barrobins com el treies fora?»

—«Cremant papers de diaris banyats d'esperit. Pensa que per baixar i pujar jo ho feia de braó servint-me de sa corda guia, per-què tan com tirava per avall procurava fer un a espèci de graons per així anar posant sa punta des peus».

—«Després dels pous?»

—«A treure pedres i a carregar es forns de sa cimitera d'En Ramón Toro; de pagès a Na Maians d'En jaume de Sa Badeia; en-carregat a sa cimitera de Son Not; manobre amb En Jaume Gar-reta; d'hortolà i vaquer a S'Hort de Bril d'En Joan Sagristà i altra volta a Ca'n Crestaió fins que m'operaren de varices. Ara ja estic jubilat i fet un patge real».

—«Escolta, Toni; segons tenc entès, a Son Fortè Nou des Sa-gristà en feres una de...».

—«Sé on me pegas. Jo li dic es pas de sa llet. S'inspector de S'Agama, per analitzar sa llet, me donà dues botelles; una per llet freda i s'altra per llet calenta des braguer. Per estaviar-me feines, pas pes Trial i compr una botella de llet Agama i l'envii a nes labo-ratori de sa fàbrica. Des cap de quatre dies reb una carta diguent que aquella llet no valia res d'un cèntim perquè no tenia greix, ni feia tel ni treia grau. No redell, vaig dir jo a s'inspector, i això és sa llet vostra. S'inspector me digué: «Toni, per què mos fas aques-tes humiliacions?» «Perquè jo em pensava que la cosa anava de bro-ma. Escolti; jo, ara una comparança, no tenc d'haver de posar aigo per un altre; jo som un llogat i prou. Vostè vaig i munyi sa vaca que vulgui i fassi sa prova».

—«La teva dona sempre deü riure...».

—«Homo i ben segur que sí, però quan no plora. La vaig co-nèixer a l'any 1954 i en deu mesos d'anar a Ariany amb bicicleta me diguí a jo mateix: Toni, tumbaga en marxa i si t'has casat t'has cagat».

—«Per cert, Na Francisca té un llinatge poc usual».

—«Per tu pot ser, per jo és ben familiar. Ella nom Zuzama Frontera i es potecari Pujamunt em deia que Zuzama és un nom moro. Ara bé: Sigui moro o sigui cristià, Na Zuzama m'ha donat tres filles i si les crides digalos Joana, Margalida i Francisca. Ja voràs que diligentes seran en girar-se. Per omplir sa barcella fami-liar tenc nêts i nêtes. I aquest negoci, saps què sol dur? Idò, gen-dres! Sí, Aineta meva, i comptats d'un a un, sumen tres, ben igual que la Santíssima Trinitat, però en mascle. Canastra és una tribu internacional; sa dona, d'Ariany; Jo, de Son Per Tot, i es gendres, dos comparegueren des vuit vents d'Artà i es tercer de forania. Ells són; Joan Riera, Toni Esteve i Bernat Mayol. Puc assegurar que representen tres balenes dins un safareig, i sense tenir res de «co-mediants», en tenc que saben fer comèdia».

—«Com llampet sempre tens l'escopeta parada?».

—«Tant com a tant, no ho sé, però un tir dins sa recàmera si que el duc regordat i es «xistes» que sé són producte de sa memòria».

—«Quina llàstima que no anassis més sovint a escola...».

—«I què hi havia de prémer si no sé cap lletra?».

—«Has tingut dies dolents, Toni?».

—«No, i saps és per què? Idò perquè me conform i no mir a davant sinó que procur fer companya amb se que vé a darrera. Jo respect a tothom per lo que cadascú és, i m'agrada de cobrar de sa mateixa moneda».

—«Això no deixa que tu siguis verjo de fer balandrinades».

—«I si més no n'he fetes ha estat per manca d'aire». Fotre».

—«T'as un hortet que és diu Ca'n Misèria, per què?».

—«Per sa bravejera des veïnats».

—«Amb qui barataries?».

—«De totes totes, amb ningú nat».

—«Suposem que una fada te digués: Toni, què vols donar-me i seràs el més galant del món?».

—«Que si havia de ser tan intel·ligent com fei som ara, po-dria tirar endavant, però aquest nin és En Toni de Son Porc i grà-cies a Déu sien dades».

—«Ets polític, Toni?»

—«Si agafes sa política és com una música que fa es mateix sò tan si sona a la dreta com si li bufes a l'esquerra. Llavors tu li fas pegar carabassotades i voràs que fa es renou de buit. Ara bé; particularment, jo tenc es «centro» molt gelós, sobre tot és de sa meva dona».

Ciutat, 35 - ARTÀ - Tel. 83 62 49

BAR GRAN VÍA

ESPECIALIDAD EN:

- Tapas Variadas
- Pulpo Gallego
- Empanada Gallega
- Ribeiro

Festes patronals

Enguany, un altre vegada
des que tenc us de raó,
he torrat botifarró,
llangoniça i sobrasada
i he escoltat una glosada
i he sentit una cançó;
i a devora un fogueró,
just allà, a sa vorera,
una al·loteta poblera,
m'ha fet menjar espinagada
que no hi mancava coantó.
(Demà veurem sa tensió
fins quin punt m'hos ha pujada)
Bon Jesús quina xalada
sa revetla de's Patró!

I després vaig empalmà
amb ses festes de Ciutat,
que per Sant Sebastià
fan renou en cantidad.
(Beneïdes també n'hi ha
el dia de Sant Antoni,
però allà no hi ha dimoni
i es dia de feinetjar).
Però el sen passat demà,
que ja son les seves festes
omplen ses plaças d'orquestrés
pes que vulgui anar a ballar;
i pes que vulgui escoltar
cançons de molts anys enrera
sempre en Bonet de San Pere
està disposat a cantar.

Ja em direu com puc estar:
botifarrons, sobrasada,
llangoniça, espinagada,
reventats de canya, vi,
qualque pastís, ensaimada,
gelat d'ametla torrada
com es que fa en Serafi...
seguint per aquest camí
crec que aviat, mà de metja,
hauren de dar a més d'un fetja
qu'es podria enmalaltir.
Pero de moment, a mí,
que me llevin lo ballat,
i si no me he descomtat
ara ja fins Carnaval
no podré fer s'animal:
ses festes s'han acabat!.

EL SANT PERE

ENYORANÇA

1.—Morí el Pare Bartomeu,
aquell frare franciscà.
Dins s'octubre va pujar
cap a la Casa de Déu.
Que se'n Anàs mos sap greu,
perquè falta mos farà.

2.—Era humil i senzill frare,
amb un cor de lo més gran.
Són molts que l'enyoraran,
perquè per ells va ser un pare.
El somriure seu encara
molt de temps recordaran.

3.—Dins Artà molt conegut,
desiara, sovint, venia.
Duia tanta simpatia...
per tot era ben rebut;
amable i amb pulcritud,
amb tu un ratet compartia.

4.—Un Pare Espiritual
va ser per la joventut;
jo, d'aprop l'he conegut.
Pels joves era un puntal;
la bondat seva era tal
que quedaves convençut.

5.—De Maria Immaculada
ell estava enamorat;
s'hi havia consagrat.
La meta estava posada
de no deixar cap vegada
an el seu Fill defraudat.

6.—Va entrar a l'Ordre Tercera
del pobre Fraret d'Assís.
Bé va complir el compromís.
Fora orgull ni esponera,
va viure de tal manera
que fent bé era feliç.

7.—Alts càrrecs va ostentar,
però va seguir igual.
Ministre Provincial,
sense voler comandar,
i també el varen «nombrar»
Definidor General.

8.—Comissari General
va ser de les missions.
Tenia condicions.
Va fer bona pastoral!
un orador magistral;
recordam els seus sermons.

9.—Senzillesa i «humildat»;
ell ho tenia per lema.
Si tenies cap problema,
sempre te feia costat.
Prudència i voluntat
va ser sempre el seu emblema.

10.—El NO per ell no existia;
sempre el trobaves dispost.
Era un home tan compost
que amb ningú se discutia;
amable i amb simpatia,
mai el veies indispost.

11.—El dissabte ell volia
rebre la germana mort;
n'era enamorat tan fort
que de la Verge Maria
la gràcia aconseguia;
sospirada, santa, sort!

12.—Vint-i-sis, de matinada,
el Pare Tomeu morí;
en dissabte, i era així
l'alta gràcia demanada
a Maria Immaculada,
cosa que li concedí.

13.—Bondadós Pare Tomeu:
recordam vostra partida.
Semes fer cap despedida,
tot cap dret 'nàreu a Déu.
Vostre camí va ser breu.
La missió ja heu complida.

14.—Per noltres ara pregau
a Jesucrist Redemptor.
Per a tots feis oració,
que vós no heu necessitau.
Pare Tomeu Nicolau,
ja heu trobat tot lo millor.

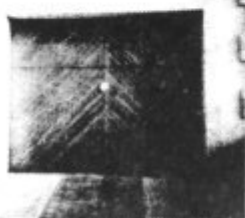
ANTONI GINARD CANTÓ,
a) Butler

Artà, gener 1992

MONTAJES SERVERA

SOLUCIONES CON GARANTIA
PUERTAS BASCULANTES

MANUALES, AUTOMÁTICOS O CON MANDO A DISTANCIA
CON MACHIMEMBRADO DE MADERA DE NORTE - TEKA - CHAPA PEGASO
MONTADAS EN SU GARAJE CONSTRUCCION
PIDANOS PRESUPUESTO
C/. PEP NOT, 59 — ARTA — TEL. 83 61 31

Josep Miquel Barandiarán
- Antropòleg basc que
ja és completat els 100 anys -

JOSEP MIQUEL BARANDIARÁN

—Pare de l'Etnologia basca—

En els batecs de la terra,
Josep Barandiarán,
has retrobat l'harmonia,
l'ànima de la humanitat.
Sempre has pensat que el contacte
directe amb la realitat
és l'únic mitjà que acostava
tot allò essencial
d'un món nascut de la pedra,
d'un món que nasqué del fang,
d'un món que rebé de l'alba
la llum de l'eternitat;
d'un món que, ple d'esperança,
Déu Omniscent cisellà.
Pare ets de l'etnografia
que dona força a la llar,
la plenitud, la potència
de les virtuts ancestrals.

Els disset anys mai no oblidés
que et veres exiliat,
lluny del lluminós paisatge
del país que has exalçat.
Un segle de gravidesa
amb la Història al teu abast.
Cent anys d'una vida pròvida,
cent anys d'anhels, retrobant
la joia i la sensatesa;
cent anys refflorits de pau.
Cent anys descobrint l'essència,
les arrels del país basc.
Cent anys creant la teva obra:
«GURE LEHEN URRATSAK».

MIQUEL BOTA TOTXO

POLLENÇA.— PAU

«NO ET MOSSEGUIS SA LLENGO»

1.—Noltros deim una besada,
i es catalans «un petó»;
«un got» a un tassó;
no'm digueu que vos agrada.
Mallorquí, llengo estimada,
les pots dar una lliçó.

2.—Xerren d'una tal manera...
a davall li diuen «sota».
A jo no me'n treuen gota.
«Escombra» és una granera.
Es mallorquí fort impera,
i com més va, més rebrota.

ELTUB

Artà, gener 1992

EL REPELENTE NIÑO VICENTE

DIA DE REYES. —Yo no los había pedido.

Excavaciones SEBASTIAN SASTRE

Calle Son Servera, 29
Teléfono 83 65 59

07570 ARTÀ (Mallorca)

Comercial

ARTA

EN ARTA:
Carrer de Clutat, 26 · Tel. 56 21 48

EN MANACOR:
Polígono Industrial
C/. Menestrals, 11 · Tel. 55 58 11

BAILLE

B.C.S. Taladoras y Segadoras

Per més informació: Cridar al Tel. 83 61 48

Marett-Perolson. Tractament	
CONDOR	Motocultores y Motobombas
BAILLE	Empacadoras y Potenciadoras y Sistemas de riego
SASUNCA	Equipos preparación Tierra y Siembra
AQUED	Cubos de vacío
MORONAL Y OPEN	Motocultivos
CANAL	Pulverizadores
GASINADO	Barras de Corte
AUCAPRESA	Bombas
BLANC	Rebadores de Almonds
BLUR	Acionadores

EN PINXO DE SON RECUIT

Recoranta camisses, quina sorpresa mos na duguerem per Sant Antoni. Sa colcada més llarga que heu vista mai.

Passava arran de Sa Clota prop de Sa Sorteta i encara no hi cabien tots es carros, cavalls i carroces.

Cent-dasset bísties. Bono, bísties lo que se diuen bísties!, n'hi havia més. Me referia a bísties de muntar. I sa cabreta d'en Metxo, amb so menet i es quissó. Tot un espectacle sa colcada, com la nit abans ho foren els foguerons.

I en Jaume Gil, cansat i content. A casseva fou es trui. Bona xocolatada es matí i gloses i refresc després de l'ofici.

Ah! Però lo gros per a noltros és en Pinxo. En Pinxo muntat a cavall. Un cavall saltarí gras i lluent.

—Viva el món Pinxo! I tu que hi fas dins es trui?

—Visc sa festa de Sant Antoni!

—I què te pareix?

—En això ho direu voltros! Es qui anam a sa colcada no veim s'espectacle.

—Idò, està molt bé!

—Has vist en Jaume Gil, amb en Tomeu Femenies (d'Algaida) i es Batle. Va més inflat que un calapet.

—Hi pot anar. Sa festa no decau.

—No decau gens. Ara, que hi ha qualche cosa que no entenc.

—I...

—Què ha passat amb sa Banda de Música? No l'he vist en lloc. I he vist en Toni Salem, en Miquel Puig, es seu fill Llorenç i altres com en Miquel Ciurell, vestits de paisà, mirant la feta.

—Segons diu es Batle, sa Banda pateix una crisi d'identitat.

—Reputes! Això ha dit es Batle

—Això diu es cronista de La Sala.

—Això és freudià. Això és com a dir-los que estan tocats des boll!

—No tant!

—Una crisi d'identitat vol dir, me pens, que no saben qui són. I d'això a dir-lo que estan com una cabra no hi ha molt.

—Ell no se refereix a ningú en concret. Generalitza. Sa Banda...

—Me pareix que un per un estan molt empenyats.

—Ja mos diran coses. Si volen que publiquem ses reivindicacions que les mos fassin arribar.

—Crec que les deveu diners.

—De totes maneres no tocar es dia de Sant Antoni es fort. Molt fort!

—I lo que les emputen també es important.

—Hi va haver qui tocaren.

—Un altra dia les emputaran a ells.

—De totes maneres Sant Antoni no decau com te deia.

—A pesar de que en es foravilers i ramaders totes les ponen.

—Ara ha sortit una pandilla que si et descuides una mica, te foten un me, o un cabrit per a fer una vega es cap de setmana.

S'altra dia es va trobar una pell de cabrit dins un contenidor prop de SA CLOTA. L'amo va estar a punt de foterlos sa garrama que feien dins una caseta prop de per allà.

—Mira que n'hi ha de barra. Tenen un explorador que se passeja tot lo dia en Mobilette i albira tot quant hi ha dins es terme. Sap finca per finca, de conills, gallines, coloms i sobretot de mens i cabrits.

—L'hauem de vigilar en aquest curro.

—Ja li tenen posada sa vista a damunt. I si li troben no ferà falta avisar sa Guàrdia Civil. Li feren fugir ses ganes.

—No està bé prendre-se sa justícia per ses seves mans.

—I està bé que te fotin sa producció càrnica per fer una vega.

—I es saladors, què fan?

—I jo què sé què fan! Poca cosa ferm! Només agafen a ses persones honrades. Si un ramat fa tala... si un ca va a lloure.

—No idò haurien d'ampliar una mic més sa seva feina.

—Jo ja ho trob. De totes maneres ja te dic que sa gent foravilera està alarmada.

—Ara que parles de foravila. Per divendres que vé dia trenta-un mos han convidat a sopar a Sa Travessa d'Inca amb so Conseller d'Agricultura, P.J. Morey.

—Ah! Si?

—Si; veurem que mos dirà es Conseller.

—Gaire coses bones.

—Es puta entrar a Europa no mos donarà més que disgusts.

—A la llarga serà bó.

—Si, però si se fa molt llarg ja no hi arribarem a lo bò.

I en Pinxo s'en va per avall a sa caseta. Una caseta que haurà d'acabar per vendra a aquests estrangers que estan comprant tots es nostres alous. Arribarem a no ser noltros.

Mallorca s'haurà venuda a la menuda per ses platges i a la grossa pels sementers i possessions.

FESTA EN «EL DORADO»

Nom de pel·lícula, batiat per Rafel Sinto, fa seixanta-cinc anys que està obert al públic.

Quan estallà sa guerra civil, tenien un alt parlant girat a Sa Carretera Nova (Carrer Ciutat) i donava notícies de Madrid, sense saber ben bé de què anava la cosa. Es Batle militar va fer-li veure a l'amo que allò podria ser pres per propaganda roja.

Sia com sia el 30 de desembre passat actuant el grup «Oasis» amb el nou bateria Angel es celebrà la festa del seu seixanta aniversari.

Les consumicions eren gratis i els que volien pagar ho feien amb els mateixos preus que a l'any 1926. Per que tenguem una idea, dues consumicions i un dinar costàven 75 cèntims.

Una gentada.

Els fundadors de «El Dorado».

Tots junts cantaren el «Cumpleaños feliz» als propietaris Guillem i Catalina i als seus fills Tòfol i Maria. Així com a l'antic personal: Lluís, Joana Aina, Blaia, Arnau Bessó al que representava la seva filla Maria, i la filla de na Maria Pelada i Paula Gafarrona.

Una enhorabona cordial.

«Cumpleaños feliz».

Era sa primera vegada i no serà sa darrera. Gent nascuda el mateix any i com millor celebrar-ho si no es en el Restaurant «El Cruce». Aquí els tenim ben contents i es-ponerosos. Quintos del 48 i ho celebraren es dilluns de Sant Tomàs. Una cinquentena que s'ho passaren tan bé que l'any que ve volen repetir.

NECROLÒGIQUES

A la edad de noventa y dos años falleció el 2-XII-1991 Doña Bárbara Ginard Lliteras. A sus hijos Ana, Bárbara y Pedro Font, hijos políticos Gabriel Massanet Femenias y Margarita Garau, así como a sus nietos Catalina, María, Gabriel, Pedro, Lorenzo, Sebastián y Pedro, les hacemos llegar nuestro sentido pésame.

Se ha ido un hombre bueno. Es importante lo que podemos decir de Antonio Flaquer Perelló (Porro). El 3 de Diciembre a los 86 años rodeado de cariño de los suyos. Para su esposa María Mas Salas hijos Catalina y Antonio, hijos políticos Miguel Pascual y Catalina Sureda, nietos, María, Antonio, Rafael y María Antonia nuestro más sentido pésame.

El día de Navidad y al filo de los 98 años, falleció en la paz del Señor D.ª Magdalena Esteve, Vda. de Sard. Mujer de carácter, trato amable y rostro sonriente, gozaba de múltiples simpatías. Mirada de los suyos, gozó de una placentera vejez. A sus hijos Juan y Antonia M.^a, nietos Magdalena y Germán, bisnietos y demás familia, nuestras condolencias. D.E.P.

El pasado 27 de Diciembre a la edad de 79 años entregó su vida al Señor Antonia Lliteras Femenias (de Na Borrassa). A su esposo Sebastián Sansaloni, hijos Bartolomé, Antonio y Sebastián. Hijas políticas Juana Ana Pascual y Brigitte Reus, nietos, hermano y hermana políticos, el sentido pésame de la redacción del Artà.

Per voluntat divina Madona Magdalena Ginard Canet, Caragola, dia 16 de gener pujà al Cel. Havia nascut a S'Alqueria Vella (on passà els primers 18 anys) el 16 de maig de 1904. Era filla de Miquel Ginard Muntaner, Caragol, i de Margalida Canet Ginard, Maleta i viuda de Miquel Sansó Binimelis, Janeca, amb el qual maritè el 27 d'abril de 1933.

Procedent de Son Catiu (Cals Amadors), a l'any 1948 anà a viure a Son Ullastre, llogaret heretat de mans del seu germà Pep.

Dona pagesa i honesta, de fets i miracles del camp en sabia la pruna. Deixa cinc fills: Miquel, Francesc, Pep, Joan i Isabel, a més de la germana Aina, una norantina a la flor del món.

Morí al carrer de Margalida Esplugues, II.

L'Artà conhorta a tota la ramellada familiar al temps que enlaira a L'Omnipotent doni a Madona Magdalena el lloc que és mereix. A.C.S.

El passat 14 de gener, la barriada de Na Pati de forma irreparable perdé a la Madona Francisca Aina Payeres Gil, perquè la voluntat del Creador va ser la d'emportar-se-la al Cel.

Francisca Aina havia nascut a Es Pujols el 28 d'abril de 1908 i era viuda de L'amo En Llorenç Torres Lliteras, Nonga, amb el qual esposà el 22 d'octubre de 1931. En aquest any Don Pep Quint Zaforteza establí Xiclai i aviat el matrimoni Torres-Payeras comprà un important lot al clos de Vilamanent. En aquell lloc organitzaren la vida i l'entorn familiar creant una família successivament integrada per els fills, Maria, Margalida, Tomeu i Jaume, la representació dels quals és òbvia tota vegada que són molt coneguts.

Patentitzam el condol a la família, en especial al gendre de la finada, Guillem Riera, Canet, frater amic nostre.

DEP. Madona Francisca. Déu és just i sabrà recompensar els esforços terrenals d'aquesta dona modèlica i gelosa dels seus.

Amb la pau del Senyor, amb aquella pau que és sobretot patrimoni de les persones pastades amb la més bona pasta, va cloure la seva existència en aquest món Joan Escanelles Servera (en Joan Rei o de Son Not, per a dir-ho amb els sobrenoms amb els quals era més conegut dels seus conveïns).

Hi ha homes per als quals la vida consisteix senzillament en això: viure i exercir de bones persones, ésser bons com un tros de pa. Bons pares de família, bons treballadors, bons amics, bons veïnats... Aquells fou el cas d'En Joan Rei. I res no va ser capaç d'alterar aquella natural bonhomia que sempre fou el principal distintiu del seu caràcter. Ni tan sols aquella mala guerra que enverinà tantes consciències —i que a ell el ferí fins al més viu— va poder fer germinar a la seva ànima ni el més petit odi, ni el més mínim sentiment de rancúnia.

A la fi dels seus dies, perdudes gairebé per complet les seves facultats, encara romania intacta aquella expressió de bon home en la profunda humanitat dels seus ulls. Uns ulls que tancà un dia del passat mes de desembre, prop de les festes de Nadal. Morí amb la mateixa senzillesa i discreció amb la qual sempre havia viscut.

De persones així, tanmateix, el pas del temps no fa sinó embellir el record que deixaren entre aquells que els varen estimar. Que descansi amb la mateixa pau que va viure. Que és la pau dels fills de Déu.

REGISTRE CIVIL D'ARTÀ

Moviment natural de la població. Mes de desembre 1991

NAIXEMENTS

- 3-12-91 Maria del Rosario Llaneras Mestre. Filla de Vicente i Margarita.
30-4-91 Miguel Genovart Amorós. Fill de Miguel i Francisca.
12-12-91 Jordi Cabrer Adrover. Fill de Antonio i Maria Teresa.
11-12-91 Ana Massanet Sureda. Filla de José i Juana Maria.
14-12-91 Miquel Pastor Gelabert. Fill de Miquel i Margalida.
19-12-91 Miquel Gili Cursach. Fill de Francisco i Francisca.
20-12-91 Mateo Nicolau Carrió. Fill de Jaime i Catalina del Pilar.
14-12-91 Angela Rosselló Gili. Filla de Serafin i Catalina.
28-12-91 Joan Alzamora Botellas. Fill de Juan e Isabel.

MATRIMONIS

- 30-11-91 Andrés Bauzá Gelabert amb Adela Romero Grillo.
1-12-91 Bartolomé Ginard Palou amb Rosa Llodrà Sansaloni.
1-12-91 Juan Carrió Mas amb Micaela Terrassa Cabrer.
7-12-91 Francisco Barbón Sureda amb Francisca Ferriol Colomar.
7-12-91 Juan Ginard Nicolau amb Margarita Orell Ferriol.
14-12-91 Pedro Ginard Perelló amb Maria Angela Andreu Amorós.
21-12-91 Jesús Angel Merenciano Griñán amb María Lourdes San Cristóbal Muñoz.
28-12-91 Carlos Torres Ribot amb María Angeles Sancho Cardo.

DEFUNCIONS

- 30-11-91 Maria Femenias Llitas. C/ Hort, 11. 95 anys. «Catoia».
2-12-91 Bárbara Ginard Llitas. C/ Sol, 5. 92 anys. «Eixava».
23-11-91 Bartolomé Amorós Quetglas. Costa i Llobera, 40. 17 anys. «Regalat».
3-12-91 Antonio Flaquer Perelló. C/ Gran Via, 27. 86 anys. «Parre».
17-12-91 Juan Escanellas Servera. C/ Figueras, 33. 83 anys. «Rei».
25-12-91 Magdalena Esteva Amorós. C/ Son Servera, 13. 97 anys. «de Son Moro».
27-12-91 Antonia Llitas Femenias. C/ Batlessa, 16. 79 anys. «de Na Borrassa».
30-12-91 Bartolomé Escanellas Servera. C/ Sorteta, 29. 76 anys. «de Son Not».

Rectificació: Al número anterior hi havia una equivocació al capítol de naixements. El nom Antonio Llabrés Massanet havia de dir Antonio Llabrés Gil.

Resum de la Població any 1991 Registre Civil d'Artà

TOTAL POBLACIÓ

Anys	habitants
1960	5.401
1970	5.459
1980	5.620
1991	5.716

MATRIMONIS

Anys	N.º
1987	42
1988	22
1989	45
1991	38

MORTALITAT

anys	homes	dones	total
1987	26	36	62
1988	22	27	49
1989	25	34	59
1990	33	30	63
1991	29	39	68

NATALITAT

anys	homes	dones	total
1987	25	26	51
1988	39	31	70
1989	25	36	61
1990	30	32	62
1991	32	23	55

Taxa Bruta de Natalitat	9,6221 per mil
Taxa Bruta de Mortalitat	11,8964 per mil
Taxa Bruta de Nupcialitat	6,6480 per mil
Creixement Vegetatiu	-13

SOCIALES

Ha llegido a la vida el varón que ostenta el apellido Alzamora en la decima generación de esta familia tan apreciada en Artà. Joan Alzamora Botellas, hijo de Joan y Lita. A estos y a sus felices Abuelos Juan Alzamora, Juana Gili Muntaner, Joan Botellas e Isabel Roig, el deseo de que lo vean crecer sano y fuerete, hasta culminar su feliz andadura.

Esta en brazos de su encantadora hermana Maria dels Angels.

¡Enhorabuena!

ALEGRANÇA NOVELLA

A la llar del matrimoni Rosselló-Gili, Gran Via, 12 (Serafi Rosselló Sancho, de Son Morey i Catalina Gili Servera, de Son Ametler), el passat dia 14 de Desembre de 1991 arribà el primer fruit de benedicció: Una preciosa i angelical nineta, la qual ja integra la continuïtat del cens artanenc amb el nom i cognoms D'Àngela Rosselló Gili.

Des d'aquest encantador raconet, l'Artà es congratula de l'esdeveniment. Succés que fa extensiu als pares de N'Àngeleta i als padrins, Jaume Rosselló i Àngela Sancho, de Son Morey, Miquel Gili, de Son Ametler i Maria Servera, de Ca'n Coves. Felicitats.

SE ALQUILA CASA EN ARTÀ

Amueblada. 3 Plantas. 5 habitaciones. 2 baños. Cocina. Sala de estar. Comedor. Salón. Recibidor. Patio con cisterna. Galería soleada. Terraza. Desván. Reformada. Suelos de cerámica. Maderas nobles. Excelente situación. Precio: 40.000 + gastos.

Opción de compra o permuta por valor de:
15.500.000 pts. Telf. 83 62 49.

BAR - RESTAURANTE

ES PINS

ESPECIALIDAD COCINA MALLORQUINA

C/ Ciutat, 49
Teléfono 83 64 61
07570 ARTÀ

CRONICA DE LA MUSICA POP ESPANYOLA

CAPÍTOL 10

1963

SUCCEI AQUELL ANY...

Fora dubtes, la gran notícia a nivell mundial es l'assassinat a Dallas (Texas), el President dels Estats Units, JOHN FITZGERALD KENNEDY. Era el 22 de Novembre, i el jove President de tant sols 46 anys, mentres efectuava una gira per el País, fou tirotejat i assassinat. En el moment del atentat anava en cotxe descobert i l'acompanyava la seva dona Jacqueline.

També fou notícia de relleu la mort del Papa JOAN XXIII, succeïda el 3 de Juny de 1963. De nom autèntic Angelo Giuseppe Roncalli, el Papa va morir quan contava amb 81 anys d'edat. El va substituir el Cardenal Montini que, adoptà el nom de PABLO VI.

Aquestes són dues de les notícies més importants d'aquell ja llunyà 1963, però n'hi ha altres que també hem de recordar...

A Espanya, per exemple, es creà el Tribunal D'Ordre Públic (TOP), que tant de disgusts ocasionà a molts ciutadans. També va començar al País aquell famós I PLAN DE DESARROLLO, duit per el Govern de l'època i que anava carregat d'esperances.

El 20 de Decembre va néixer L'INFANTA ELENA DE BORBON I GRECIA. Premi mundial de dansa del Teatre de les Nacions a la ballarina espanyola, de 24 anys, MANUELA VARGAS.

A Inglaterra tingueren el famós escàndol PROFUMO amb la crisi del Govern Britànic.

Es va instal·lar entre el Kremlin i la Casa Blanca el popular «Teléfono Rojo».

Aquell 1963 va suposar la creació per part de 30 països, de la OUA (Organització Unitat Africana).

Es l'any del recordat assalt al tren de Glasgow. Els atracadors s'enquadraren una bossa de 500.000.000 de pessetes.

VAREN MORIR AQUELL ANY...

RAMON GOMEZ DE LA SERNA, escriptor espanyol. JEAN COCTEAU, escriptor i cineasta francès. El poeta espanyol LUIS CERNUDA. El novel·lista britànic ALDOUS HUXLEY, i, finalment, una gran balladora espanyola CARMEN AMAYA.

ESPORTS

FUTBOL: El Real Madrid es proclamà Campió de la Lliga 1962-63. El C.F. Barcelona, per un altre part, guanyà la Copa.

El Valencia C.F. obtenia la anomenada Copa De Ferias (UEFA) al derrotar al Dinamo.

BOXEO: El boxeador espanyol BEN ALI campió D'Europa de pesos galls.

CINEMA

Aquestes són les pel·lícules espanyoles amb temàtica musical d'aquest any: «ESCALA EN HI-FI», a hon debutà Maribel Llaudes, més coneguda per KARINA. «COMO DOS GOTAS DE AGUA», en la presentació de dues atlotes «yé-yés», bessones per més senyes: PILI y MILLI.

«LA CHICA DEL TREBOL», tercera cinta de ROCIO DURCAL. «LOS GATOS NEGROS», tarjeta de presentació del conjunt GATOS NEGROS.

«SAMBA», de l'inefable SARA MONTIEL, amb aquest cas la pel·lícula ambientada al Brasil.

ALTRES...

«EL VERDUGO» de LUIS GARCIA BERLANGA, amb JOSE IS-

BERT, EMMA PENNELLA i l'italià NINO MANFREDI com a protagonistes.

A la resta del món: «IRMA LA DULCE» amb Shirley McLaine i Jack Lemmon.

«LOS PAJAROS» del mestre del «suspense» ALFRED HITCHCOCK.

J. F. Kennedy és assassinat aquest any.

OSCARS DE 1963

Millor actor: GREGORY PECK. Millor actriu: ANNE BANCROFT. Millor pel·lícula: «LAWRENCE DE ARABIA».

FESTIVALS...

A EUROVISION, Espanya queda en el lloc 13 amb la cançó «ALGO PRODIGIOSO» interpretada per JOSE GUARDIOLA.

Festival de la Cançó del Mediterrani: Sorpresa grossa, guanyà un tema cantat en català, i imprescindible a les hores!, «SE'N VA ANAR», amb les veus de SALOME i RAIMON. La repercussió nacional es important, així es posar els primers fonaments d'un moviment anomenat NOVA CANÇÓ.

BENIDORM 1963: Triumf per ALBERTO i ROSALIA cantant «LA HORA», un tema que popularitzà, no obstant, TITO MORA.

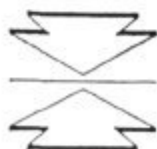
EXITS DISCOGRÀFICS

GRAN BRETANYA

- * «THE NEXT TIME» ... CLIFF RICHARD
- * «DANCE ON» ... SHADOWS
- * «SWEET FOR MY SWEET» ... SEARCHERS
- * «SUMMER HOLIDAY» ... CLIFF RICHARD
- * «SHE'S LOVES YOU» ... «I WANT TO HOLD YOUR HAND» ... THE BEATLES

ESTATS UNITS:

- * «TELSTAR» ... TORNADOS
- * «HEY, PAULA» ... PAUL & PAULA
- * «HE'S SO FINE» ... CHIFFONS
- * «BLUE VELVET» ... BOBBY WINTON
- * «DOMINIQUE» ... SINGING NUN
- * «SUKIYAKI» ... KYO SAKAMOTO.

CENTRE DE RECONeixEMENT
METGE - PSICOLÒGIC
ARTÀ

Avinguda Ferrocarril, 2, 1er.
(Damunt Bar Almudaina)
ARTÀ

**certificats metges per
permís de conduir i
llicència d'armes**

OBERT
DILLUNS I DIMECRES
DE 17 A 21 H.

A Espanya al l'any 1963 triomfaven artistes estrangers de la talla de Pat Boone, Chubby Checker, Elvis Presley, Paul Anka, Connie Francis, Little Eva que venien d'Amèrica. I entre els solistes europeus, repasant noms, podríem veure a Gilbert Becaud, Françoise Hardy, Sylvia Vartan, Johnny Halliday, tots ells des de França, i, com no, des de Itàlia gent com Adriano Celentano, Rita Pavone, Nico Fidenco. A destacar als Beatles, com a primer grup estranger que imposava el seu estil també al nostre País.

Encara no hi havia llistes d'èxits oficials al panorama musical espanyol, però si recoiguesem les cançons populars que se programaven a les emissores espanyoles podríem descobrir que a poc a poc, i gràcies als Festivals que ja es celebraven a Madrid, Barcelona i altres capitals del País amb assistència nombrosíssima de joves, i dedicats a la «nova música», els grups musicals sortien a tot arreu del territori nacional. Així conjunts com ESTUDIANTES, RELAMPAGOS, MICKY Y LOS TONYS, PEKENIKES, MILOS, PANTALONES AZULES, SONOR, etc..., veien com s'incorporaven noms nous: MUSTANG, GATOS NEGROS, TOP-SON, etc...

Bàsicament tots ells intentaven fer versions de cançons norteamericanes o angleses (amb Beatles havien trobat el seu camí). I mentre Relampagos i Pekenikes començaven a descobrir que el seu camí seria la música instrumental definitivament, després de haver provat molts solistes; els artistes (grups i solistes) de L'Amèrica de parla castellà, venien tots a viure a Espanya, sempre ben rebuts i amb l'èxit quasi assegurat, a pesar de que ja no era com abans, encara hi trobavem a gent com LOS CINCO LATINOS, LEO DAN, LUIS AGUILE, ENRIQUE GUZMAN (ara com a solista), EYDIE GORME, T.N.T., ALBERTO CORTEZ, etc...

Mentres els artistes que cantaven en català volien imposar la seva presència al panorama musical, gràcies, sobre tot a la repercusió que va tenir RAIMON i SALOME, guanyant amb «SE'N VA ANAR», el Festival del Mediterrani, i començaven per tots els Països Catalans aquell moviment reivindicatiu d'una llengua fins a les hores, maltractada i prohibitiva, JOSE GUARDIOLA, per exemple versionava com sempre cançons italianes com «TINTARELLA DI LUNA», «CUANDO, CUANDO, CUANDO» i també sudamericanes «DAME FELICIDAD». Els seus rivals (que ja no eren els únics com hem comprovat), DUO DINAMICO, seguien gravant cançons d'èxits multitudinaris: «AMOR MISTERIOSO», «AMOR DE VERANO», «LO NUESTRO TERMINO», «CARINOSA» o «ERES TU».

El panorama musical espanyol, mescla d'estils, es completava amb nous cantants que provaven sort amb la nova música jove, MIKE RIOS (nom primitiu de Miguel Ríos), cantava «POPOTITOS» (que anys abans havien fet Teen-Tops), JUAN PARDO, primer com a cantant de Pekenikes, amb els quals gravava: «SHE'S LOVES YOU» (dels Beatles), «LA BAMBÀ», «DA, DOO, RUN, RUN», i després amb el nom de JUAN PARDO i el seu Conjunt «WHOLE LOT OF SHAKIN GOING ON», JUNIOR (Antonio Morales) també provant amb Pekenikes «THE LOCOMOTION» i gravant en solitari «SWEET FOR MY SWEET» (la cançó de Searchers).

Altres solistes de un estil més clàssic com a RAPHAEL, jove cantant de Linares, feien «LA HORA». La granadina GELU cantava «COMO TU NO HAY NINGUNO» o «EL PARTIDO DE FUTBOL», les dues versions de cançons italianes.

Des de L'Amèrica Llatina, LUIS AGUILE feia «DILE» (Tell Him) i «FANNY», creació del també argentí LEO DAN, que popularitzà aquell any, així mateix. LOS CINCO LATINOS amb Estela Raval cantaven «BALADA DE LA TROMPETA» i los TNT (nom explosiu) «DAME FELICIDAD» i «QUINIENTAS MILLAS». També els MUSTANG que venien de Barcelona debutaren aquest 1963 gravant aquesta cançó que havien cantat Richard Anthony a França i Peter&Paul&Mary als països de parla anglesa.

I de Barcelona venien un nou grup modern que prest fou popular: LOS SIREX. Amb Leslie, el seu carismàtic líder, cantaven «MUCHA-

Ramon Pellejero, el xiquet de Xàtiva, al·lies «Raimon» i Rosa maria Marco «Salomé», guanyen el Festival de la Cançó del Mediterrani cantant «amb català al 1963!!!

CHA BONITA», i, sense dubte un dels millors grups catalans del moment eren LONNE STAR, amb Pedro Gener com a cantant, «TODO ES PARTE DE TI» (Anything that's part of You), una de les seves primeres gravacions.

LOS SONOR adaptaven una cançó popular del folklore andalús «LOS CAMPANILLEROS», amb bona repercusió nacional, feien també el ball de moda (TWIST) cantant un peculiar «TWIST DEL MUNDO».

LOS GATOS NEGROS, que feren «doblete», pel·lícula promocional i tema de presentació «CADILLAC»; mentre que els TOP-SON valencians deien «VIVA LA GENTE».

Però davant ells, com a música alternativa, uns altres grups més discrets feien «PEPITA DE MALLORCA», eren CLAUDIA Y QUIQUE ROCA, i LUISA LINARES Y LOS GALINDOS tregueren de la seva inspiració una cançó entre folklòrica aflemencada i geogràfica: «HAY QUIEN DICE DE JAEN».

ENRIQUE GUZMAN, ex-solista dels pioners Teen-Tops mexicans, cantava unes de les seves cançons més aplaudides: «100 KGS. DE BARRO», «DAME FELICIDAD» i «CULPALE A LA BOSSA-NOVA», (que triomfava aquell any amb la veu de EYDIE GORME).

Aquest era el panorama musical espanyol d'aquest any que mos ocupa. Com a característica principal la creació de molts grups a Catalunya, el cercar cantants als de Madrid (Pekenikes i Relampagos), i que, a poc a poc, els vells artistes de sempre anaven desapareguent de les primeres planes de la música lleugera, que ja, es convertia majoritàriament en MODERNA.

MIQUEL MESTRE GINARD... 1991

Los SIREX, nou grup des de terres catalanes que s'incorporava al pop espanyol.

Perruqueria
UNISEX
tractament d'UVA

Obert cada dia
manco els
dilluns

C/. Gran Via de la Constitució, 64 (Cantó Jaume III)
Tel. 83 63 82 - ARTA

USCHI I BEL

Carrera Internacional «Copa de España» homenaje al Ejército, 1939

Con la llegada de la primavera de 1939, llegó la ansiada paz, más bien, el cese de actividades bélicas. Los ciclistas desempolvaban sus bicis, engrasaron sus ejes y se echaron carretera adelante a devorar kilómetros en busca de su adecuada puesta a punto. Se anhelaba la paz y urbía olvidar dejando atrás pesadillas, penurias y rencores.

Los victoriosos jefes «nacionales» aprovecharon la coyuntura imperante para a través del aparato oficial auspiciar y emprender el montaje de una serie de organizaciones deportivas a las que insufló todo un tinglado de boato y parafernalia muy propios y característicos de aquella época. Así, en lo concerniente al deporte ciclista, tras unos modestos preámbulos durante mayo y junio con carreras de menor cuantía, julio vivió sonadas manifestaciones, destacando sobremanera, el acontecimiento programado para la conmemoración del Alzamiento Nacional en el marco del Parque de la Ciudadela de Barcelona. De su organización se encargó una entidad acrisolada y experta en estas lides, la Unión Deportiva de Sans, que atendiendo al simbolismo que para el Régimen representaba la fecha, la denominó, Carrera Internacional «Copa de España», Homenaje al Ejército.

Ya normalizada su situación militar, Flaquer se aprestó a tomar parte en la singular prueba y se dispuso a prepararse concienzudamente para la ocasión. En los atardeceres del mes de julio, el velódromo de «Son Tayet», era punto de cita de una nutrida concurrencia de aficionados que asistían ilusionados y expectantes a las tandas de entrenamiento de su ídolo y paisano.

Aquel 18 de julio, el Parque de la Ciudadela, marco de mil y un eventos, santo y seña de la Cataluña deportiva, presentaba un aspecto impresionante. Banderas, colgaduras, música paramilitar y «patriótica», propiciaban un clima de efervescencia especial que hizo vibrar

a los alrededor de ochenta mil espectadores congregados en la falda de Montjuich. Asistieron a la gala, destacados corredores pertenecientes a la órbita de naciones afines o pró-

FLAQUER

ximos a la ideología del Régimen español. Los alemanes enviaron a Schopflin, Berto Szikiewies y Saager; por Portugal se desplazaron Lopes, Duarte y Rodrigues y, por parte italiana, el recorman mundial Battisini, el campeón Guerra y Saponetti. Huelga citar la presencia de los ases nacionales de más renombre y prestancia.

El recorrido de las treinta vueltas programadas totalizaban 50 kilómetros aproximadamente y se corrió por el sistema de puntuación con sprints, de los cuales una serie eran de bonificación doble.

La prueba disputada a un ritmo trepidante, su promedio superó los 43'500 Kms. hora, resultó muy interesante y espectacular, aunque la superioridad de los italianos resultó clara y evidente. Mostraron en todo momento su calidad y preparación y, bien dirigidos desde el mismo asfalto por Learco Guerra, permitieron que, en especial, Battisini, ofreciera todo un recital de bien correr. Sin llegar a decepcionar los aficionados calanes esperaban algo más de su paisano Juan Plans, que, sin embargo bastante hizo con plantar cara a los trasalpinos en algunas fases de la carrera. Quién si ratificó el buen cartel del que iba precedido fue Flaquer que estuvo siempre presente en las posiciones de vanguardia y mereció los unánimes halagos de crítica y afición. Ramón Torres, el más popular y prestigioso reportero deportivo nacional, escribía al día siguiente en «El Mundo Deportivo»; «...cuando Flaquer ganó el octavo sprint hubo un espectador que no pudo contenerse y lanzó su gorra al medio de la pista en señal de júbilo y admiración». Su actuación fue mucho más lucida que lo que aparenta su clasificación pues tuvo el infortunio de no poder colocarse adecuadamente en los sprints de bonificación doble lo que le privó de una puntuación más acorde con los méritos contrarios. Lusitanos y germanos mostraron su pujanza y combatividad pero evidenciaron que su nivel aun distaba de sus rivales.

La clasificación final quedó así establecida:

1º	Battisini,	Italia,	35 puntos.
2º	Guerra,	id.,	26 id.
3º	Plans,	España,	16 id.
4º	Flaquer,	id.	11 id.
5º	Schopflin,	Alemania,	7 id.
6º	Saponetti,	Italia,	6 id.
7º	Rodrigues,	Portugal,	4 id.
8º	Lopes,	id.	3 id.
9º	Trueba,	España,	2 id.
10º	Bartoszkiewicz,	Alemania	2 id.

Por naciones venció Italia, seguido de España, Alemania y Portugal.

J. CASELLAS FLAQUER

COEXA, S.A.

CONSTRUCCIONES, EXCAVACIONES Y ASFALTOS

Vía Mallorca, 36

Tels. 56 37 48 y 56 52 67

CALA RATJADA

**Ferretería
Pascual**

Calle Cardenal Despuig, 12
Teléfono 83 63 92
ARTA - Mallorca

Ferretería SAN LORENZO

Calle Mosén Galmés, 37
Teléfono 56 96 50
SAN LORENZO - Mallorca

HERRAMIENTAS PARA LA CONSTRUCCIÓN
PINTURAS • BRICOLAGE
SERVICIO DE ALQUILER
HORMIGONERAS • COMPRESORES
GENERADORES - MONTACARGAS
M. DISCO - ETC.

HÍPICAS

El año que acabamos de despedir, sin duda alguna, ha sido brillantísimo para la hípica artanense, por los triunfos conseguidos con los trotones locales.

Los acontecimientos más destacados, entre otros, han sido.

De nuevo la yegua E. MARISOL, volvió a demostrar ser la mejor velocista nacional de nuestro trote, proclamándose vencedora de la edición de 1991, del premio Km. Lanzado, con un registro de 1'17'3.

E. MARISOL, se consagró como la mejor velocista nacional de todos los tiempos en el año 1989, marcando un crono de 1'16'7.

Durante el año 1990, volvió a correr el Km. lanzado marcando 1'17'3 y a principios del año 1991, un poco antes de ser destinada a la cría, disputó la misma prueba en un intento de vencer por tercer año consecutivo el premio Km. lanzado, marcando 1'17'3, lo que supone vencer la última carrera de su brillante vida deportiva.

E. MARISOL, a 1'17'3 vencedora del Km. Lanzado.

De esta forma E. MARISOL, se ha ganado un sitio de honor en la historia del trote balear, como la mejor velocista nacional.

La yegua PANYORA, propiedad de Mateo Vicens y conducida por Jordi Caldentey, en el mes de abril se había convertido en la más destacada de su generación, de sus diez últimas salidas en pista había conseguido siete victorias y un tercero, con la mejor velocidad de 1'23'5. La revista Trot, le dedicó la página correspondiente al caballo del mes en Manacor.

Una de las vistorias más importantes de PANYORA, fue vencer en el premio especial destinado a las yeguas, con el tiempo de 1'23'9, seguida por TORNADE OF FRANCE a 1'22'5.

Día 17 de enero, después de ganar su carrera y recoger el trofeo destinado a este premio, se le entregó otro, por ser la trotona con más victorias del año 91, en el hipódromo de Manacor.

El domingo 19 de Mayo, fue un día importante e histórico con el triunfo del potro de na Porrassa, RIGGI ganador del Gran Premio Nacional 91, con el tiempo de 1'22'9, recordemos que RIGOLETTO hizo 4º a 1'23'7.

Dos días después, la afición hípica local, atribuya un merecido homenaje al campeón RIGGI, con una animada fiesta, como ya se había hecho dos años antes con el caballo NOSTRO V.X.

Una vez más, los trotones artanenses dieron su talla en el Gran Premio Comunidad Autónoma, celebrado en octubre, pues los tres primeros clasificados fueron de Artà, se clasificaron por este orden LUCAS a 1'22'7, JUNITA a 1'22'9 y LIRICO a 1'23. Este mismo mes JUNITA consiguió una victoria a 1'20'9, conducida por Caty Massanet.

Día 8 de Enero, nos dejó para siempre una persona querida y apreciada dentro del mundo del trote, como era Antonio Sancho «Crespi», preparador de los caballos de la cuadra Es Pou des Rafal.

La muerte de Toni Sancho, fue inesperada por todos y en el funeral asistieron numerosos caballistas de Manacor y Son Pardo.

El domingo día 12, en Son Pardo, antes de empezar la carrera en la cual debía tomar parte, el caballo REGENT DU PRE, trotón por él preparado, la afición hípica palmesana y en nombre del Consell Insular de Mallorca, guardó

TONI SANCHO (e.p.d.)

un minuto de silencio en su memoria, lamentando su desaparición, solidarizándose con sus familiares, amigos y afición artanense, pero quienes más lamentarán su pérdida serán los caballos y animales que él tenía a su cuidado, por quienes tantas veces se había desvelado.

Que descanse en paz, nuestro amigo Toni.

PANYORA, con diez, líder en victorias en el año 1991.

RIGGI, ganador del G.P.N. 91 a 1'22'9.

TOMEU FEMENIAS SARD

Va de comèdies sa foto d'avui:

I deim de comèdies i no de comedians enc que en veim qualcun que devers l'any quaranta ú. quan es va fer s'aplec per a perpetuar-los, per devers caseva devien enviar-li per tal de tenir aval de bon cristià que per aquelles saons era de «adictos al movimiento».

Representaven «La Vida es Sueño» de la Galería Salesiana i dos quadros de «La Dolorosa» una vetlada ben completa amb intermig per a rifar s'ensaimadeta i sa botella de xampany.

Sia com sia dins es Claustre si trobaven d'esquerra a dreta, començant per darrera.

En Jaume Nadal (de Sos Llulls) amb qui feren moltes travesies a València quan fou de la Tras. Tomeu Gili (Sua) amb cara d'al-lot content. Sebastià Dalmau (Moma), Tomeu Amorós (Regalat), Joan Amorós (Sopa). Per amb dos sobren les adjetivacions. Joan Vicens (de Ca Na Metxa), Miquel Servera (Virell), Joan Serra de Morell, Toni Sureda (Grua), Damià Oliver (Munji), Joan Tarrassa (de Son Boiet), Julià Tous (de Sa Mesquida), Guillem Roig, Jaume Sureda (des Cabanells) en cara de bon al-lot però més punyetero que ses orugues, Antoni Espinosa (Xileno), Ignasi Maria.

Començant altra volta, En Jaume Esteve (de Sa Bedeia), vinater i «bon vivant», Joan Espinosa (Xileno), Ginés Ayala (Sol), Tomeu Brunet (Seu), Joan Servera (Virell) abans de sa curolla ciclista. Un poc més avall continuant sa línia Joan Alsina (Claper), Joan Campins, Julio Llaneres (Murta), Rafel Oleo, Joan Moyà (Lasar) i Antoni Amorós (Sopa).

Acalat amb un peu en es pedris En Toni Ferrer (Baster), Sebastià Gili (Batlet), Joan Massanet (Comuna), Colau Garau (Bombo), Pau Morey (Escolà), Pare Joan Servera T.O.R. Director dels Seràfics retratats, Tòfol Ferrer (del Dorado).

Asseguts: Tomeu Gili (de Son Forté Nou), Joan Ginard (Butler), Miquel Femenies, Toni Brunet (Seu), i Toni Grau (Bombo).

No en ferem cap de comentari. Es que encara son vius, i per molts d'anys, saben a que mos referim. Ara bé, on son aquells freres que feien tant per sa joveña. Oh; on es aquella joveña amb ànsies culturals que estudiaven Lope de Vega, Calderón de la Barca, a uns llibrets infames de la Salesiana, perque no podien fer comèdies amb dones, ni a Cas Marians, ni a La Juventut Seráfica. Per tant es «Miserio de mi» sonava com un miserere. I la gent feia es beneit o no se n'adonava. Laus Deo! Alabat sia per sempre.

**ES RACÓ DE
SA COMARE BENETA**

Mira que ho és mala d'absoldra aquesta punyetera Comare. Pareix que ha desapareguda i com manco t'ho penses compareix, ben etxerevida, i més remolesta que mai.

I que vos pensau?

Mos ha demanat un recó.

—«Vull un reconet a ca es meu fill, que no altra cosa es L'ARTÀ!

—I què l'heu de fer en es racó?

—Parlar, exhalar, expresar-me. Xerretejar en ses meves veïnades i pegar qualca punyida a qui se la mereixi.

—Alerta que vos la teniu amarga a sa verinada. I una llengo amb més verí que una serp.

—Però també la tenc dolça com un «medritxo», un carquinyol o una mel de maig. Ara es tracta d'això ja ho veureu.

—Això! Que ho vesim, va dir es cego. Bé, comenceren i que Déu mos ampari.

—Ell que pot, Amén!

Consells pràctics que deveu sebre:

PEL SEC

Estimada amiga: Si per un casual tens problemes de cabells secs i es posen com una estopa, mescla una miqueta de llet de coco i oli d'ametlles dolces. Quan t'ho hages posat com si fora brillantina, el te tapes amb paper d'alumini una bona estona. Si repeteixes un pic cada quinze dies es teus cabells es tornaran de seda, suaus com es vellut.

Recepta culinària d'es mes.

Palaia a la moda

o

Llenguados com vulgheu (Pot ser congelat)

Agafau filet de llenguado i les posau dins graixonera, untada de matega (mantegaquilla en foraster).

Una micoia de sal fina, i banyareu amb vi blanc o cava i ho deixau coure a foc moderat. Amb mantega, farina i llet fereu una beixamel que posareu damunt es filet de palaia.

Adornareu amb «gambes» bullides i adornareu amb copinyes sensa conxa. Altra pic un momentet de forn i a xuparse'n es dits si n'igü no vos veu.

Sa Comare Beneta

Madones de casa, Sa Comare Beneta agrairà sa vostra col·laboració. Enviau receptes de cuina i pràctica i es reconet la te publicarà. S'admeten receptes en mallorquí o castellà indistintament.